

Universitetsnytt

FÖR MEDARBETARNA VID STOCKHOLMS UNIVERSITET | DECEMBER 2017 | NR 6

PERNILLA LEVINER

Med barnens rätt i centrum

Vad är digital
humanvetenskap?

*Så bedöms
forskningskvalitet
bäst – ny utredning*

TEMA: FORSKNINGSS-
INFRASTRUKTUR

En enkel strategi

LÖS PROBLEM, utnyttja möjligheter och fokusera på det viktiga. Så har jag försökt att tänka under min tid som vicerektor och dekan. Att vårda det som fungerar väl kan också läggas till strategin. Betydelsen av det senare är underskattad. Diskussioner och planer handlar ofta om vad nytt som ska göras och det är lätt att glömma att det som finns, fungerar, och är viktigt också måste vårdas – för att helst bli ännu bättre. Det är ett generellt problem i samhället att för lite fokus läggs på kvaliteten i det som görs, så är också den effektiva oväldiga offentliga förvaltning som vi nästan räknat med som given i Sverige idag hotad och stora viktiga samhällsfunktioner som polis, sjukvård och skola dras med betydande kvalitetsproblem.

Att fokusera på det viktiga kan knappast någon argumentera emot, ändå är det mycket som tar uppmärksamheten från detta. En del är självförvällat inom lärosätet medan annat är påbud utifrån. Att det är utbildning och forskning som är det viktiga inom ett lärosäte borde vara självklart, ändå ägnar vi väldigt mycket kraft åt saker som det är tveksamt om de verkligen befrämjar denna kärnverksamhet.

Samverkan invänder kanske någon, ska vi inte också ägna oss åt det? Jo, naturligtvis men samverkan är inte en primär uppgift utan är beroende, och snarast en följd, av utbildning och forskning – ett framstående forskningsuniversitet med omfattande utbildning ska ha, och har, omfattande samverkan av stor betydelse för övriga samhället.

Ett problem idag är den överdrivna tron på generella kontrollsystem för att säkerställa att verksamheter gör vad de ska. För ett lärosäte är ett sådant arbetssätt särskilt illa anpassat, där lämpar sig ett tillitsbaserat system. Frihet under ansvar ska gälla. Ett annat problem är uppdrag till lärosäten gällande viktiga men svåråtgärdade problem, som ofta dessutom har sitt ursprung utanför lärosätena. Sådana uppdrag leder till en byråkratisering som tynger organisationen och gynnar få. Bättre då att fokusera på det viktiga, utnyttja möjligheter och lösa problem.

Hur möter man då de växande kraven som inte minst prefekter och andra ledningspersoner pressas av? En nödvändig del av lösningen är en mycket välfungerande stödverksamhet som på ett effektivt sätt avlastar kärnverk-

samheten och är lyhörd för dess behov. I denna stödverksamhet ingår såväl den centrala förvaltningen som den mycket viktiga verksamhetsnära stödverksamheten på institutionerna.

Kraven på en chef är större i ett tillitsbaserat system än i ett kontrollstyrt. Att säkerställa att man har bra underställda chefer är sannolikt den viktigaste arbetsuppgiften för en överordnad chef. Här har jag lyckats som dekan för naturvetenskapliga fakulteten – men utan att egentligen anstränga mig. Prefekterna är en av vår fakultets allra främsta styrkor och att vi har de vi har är i första hand ett resultat av den goda kultur som råder. I de flesta fall har prefekterna vaskats fram i en kollegial process nästan helt utan min medverkan, det är endast i några viktiga undantagsfall jag spelat en avgörande roll. Apropå att lösa problem.

Med detta tackar jag för mig och önskar att den goda kulturen lever vidare!

ANDERS KARLHEDE, vicerektor

► anders.karlhede@su.se

FOTO EVA DALIN

Citatet >> Tänk på dem som mönster av händelser i stället för mönster av atomer.

FRANK WILCZEK, professor vid Fysikum och tidigare nobelpristagare, i Dagens Nyheter om verklighetens tidskristaller, apropå julkalendern.

Innehåll

6

16

20

28

NYHETER

- 4 Grunden läggs för kvalitets-säkring av forskning
- 5 Nu startar de första kurserna i nya lärplattformen Athena
- 5 Akademikerupprop mot sexuella trakasserier
- 6 Möt våra nya dekaner och vicerektorer
- 8 Information om tillgänglighet ska öka studentmobilitet
- 9 Vem tror inte på vetenskap?

PROFILEN

- 10 Pernilla Leviner: Med barnens rätt i centrum
- 12 Universitetet skapar redskap för integration
- 13 Uppdrag: utredare
- 14 Möt Europa med jubilerande Erasmus
- 15 Utvecklande arbete för bättre utbildning
- 16 Forskning om självmordstankar kan rädda liv
- 17 Var står Digital humanvetenskap idag?

TEMA: FORSKNINGS-INFRASTRUKTUR

- 18 Forskningsinfrastruktur – utmaningar och möjligheter
- 19 Databaser som följer människor hela livet
- 20 Hett intresse för iskalla mikroskop
- 22 Kall långtidslagring ger nya möjligheter till jonstudier

FORSKNING

- 24 3D-modeller ska studera solens hetta
- 25 Ordval och ideologi – de studerar politiskt språk
- 26 **NAMN OCH NYTT**
- 28 **MIN ARBETSPLATS**
- 30 **IN ENGLISH** 🇬🇧

Universitetsnytt är tidningen för medarbetarna vid Stockholms universitet.

Upplagan är 5 000 exemplar.

ADRESS Samverkansavdelningen, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm

ANSVARIG UTGIVARE Linda Carlsson **REDAKTÖR** Anna-Karin Landin

GRAFISK FORM OCH LAYOUT Blomquist & Co **OMSLAGSFOTO** Niklas Björling

OMSLAGSBILD Pernilla Leviner, Juridiska institutionen.

KORREKTUR Marie-Anne Condé

TRYCK DanagårdLITHO, ett miljöcertifierat tryckeri.

ISSN 1103-2375

SYNPUNKTER OCH TIPS? HÖR AV DIG!

REDAKTÖR Anna-Karin Landin, annakarin.landin@su.se, 08-16 26 62, Per Larsson, per.larsson@su.se, 08-16 44 64.

SKRIBENTER Per Larsson, Elsa Helin, Annika Hallman, Karin Tjulin, Mia Söderbärj, Helene Komlos Grill, Madeleine Salomon, Maria Leijonhielm.

Nästa nummer kommer ut 15 februari.
Manusstopp 25 januari.

Stockholms
universitet

Närodlade juldekorationer i växthuset

Trädgårdsmästare Kaili Maide bygger en juldekoration som hänger från taket i Edvard Andersons växthus i Bergianska trädgården. Bollarna är gjorda av mossa, indigofärgad ull och torkade växter. I valet av material finns en miljötanke; lokalt naturmaterial och återbruk. De blå nyanserna är växtfärgade med färgpilört, västindisk indigo och vejde som odlats i Bergianska trädgården. Ullen kommer från fåren Mysan, Tuffing, Ellen och Lilla Blåa på Näs Gård i Åkersberga. De utövar landskapsvård och blir klippta flera gånger om året.

FOTO NIKLAS BJÖRLING

Grunden läggs för kvalitetssäkring av forskning

Granskning av kolleger, peer-review, är det mest rättvisande sättet att bedöma forskningskvalitet. Det visar en utredning som gjorts om kvalitetssäkring vid universitetet.

TEXT PER LARSSON | FOTO VILHELM STOKSTAD | ILLUSTRATION COLOURBOX

I FORSKNINGSPROPOSITIONEN 2016

uttryckte regeringen behov av att skapa ett kontrollsystem för kvalitetssäkring av såväl utbildning som forskning. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ansvarar idag för systemet och tillsynen av kvaliteten på utbildningsområdet. Regeringen har beslutat att UKÄ:s uppdrag även ska utvidgas till att omfatta tillsyn av kvalitetssystem för forskning. I propositionen talades såväl om att införa granskningar av forskningsverksamhet inriktade på resultat och kvalitetsutveckling som av tematiska utvärderingar av relevans för forskningen.

I samband med att det nya nationella utvärderingssystemet för högre utbildningen sjösattes för några år sedan inrättades Rektors beredning för utbildningsutvärdering och system för kvalitetssäkring (REBUS) vid Stockholms universitet. När nu ett nationellt system av liknande modell för utvärdering av forskning är planerat gav rektor i våras Gunnar Svensson, professor i filosofi och tidigare dekanus för Humanistiska fakulteten, i uppdrag att se över vilka befintliga kvalitetsfunktioner för forskning som finns vid universitetet.

Inventering av befintliga processer

I början på hösten var utredningen klar. Utredningsuppdraget handlade inte primärt om att komma fram till några bestämda slutsatser, utan om att genomföra en inventering av befintliga berednings- och beslutsprocesser på olika nivåer som är avsedda att säkra kvaliteten i universitetets forskning.

Därutöver ingick i uppdraget att göra en översyn över de indikatorer som kan användas för att mäta kvaliteten i universitetets forskning. De indikatorer som främst skulle studeras var vetenskapliga publiceringar, citeringar, externa forskningsintäkter, andel internationellt rekryterade lärare, peer-review granskning samt samverkan.

Inventeringen av befintliga berednings- och beslutsprocesser visar att dessa processer inom många centrala områden är mycket omfattande och detaljreglerade, framför allt när det gäller tillsvidareanställning av forskande personal samt bedömning av doktoranders forskning, liksom vid bedömning av ansökningar avseende stora forskningsbidrag som kräver intern prioritering.

– Beträffande anställningsprocesserna är dessa dock i några fall så detaljreglerade att man möjligen kan undra om alla berörda verkligen känner till (och därmed följer) alla fastställda rutiner och riktlinjer, säger Gunnar Svensson.

Gunnar Svensson har utrett kvalitetssäkring av forskning och utbildning.

Peer review mest rättvisande

Översynen av de indikatorer som används för att mäta forskningskvalitet visar att samtliga, utom en, har negativa konsekvenser av olika slag. Peer-review, alltså granskningar av andra forskare inom området, anser Gunnar Svensson ger den mest rättvisande bilden av forskningens kvalitet. Sådana sker i mindre skala inom alla ämnen och discipliner löpande under året, av sakkunniga i samband med olika forskningsansökningar och av opponenter och betygsnämnder vid disputationer. Vidare slås fast att mest rättvisande är omfattande peer-review granskningar utförda av internationellt erkända forskare inom de granskade områdena.

Enligt utredningen handlar kvalitets-säkring av forskning om förutsättningarna för att bedriva forskning, alltså om den interna organisationen och det interna regelverket inom vars ramar forskningen bedrivs.

– Kvalitetssäkring av forskningen vid universitetet handlar därför främst om att se

till att den interna organisationen och det interna regelverket är sådana att de tillsammans säkerställer att den forskning som bedrivs inom dessa ramar håller en tillräckligt hög kvalitet. Kvalitetssäkring av forskningen är därför en angelägenhet för ledningsnivåerna och de beslutande organen, från universitetsstyrelsen och rektor, via områdena och fakulteterna till institutionsstyrelser och prefekter, säger Gunnar Svensson.

Områdesövergripande rådet diskuterade rapporten och dess innehåll med Gunnar Svensson vid sitt höstinternat. Nu går processen vidare i universitetsledningen för att förtydliga och ytterligare utveckla Stockholms universitets kvalitetssystem för forskning.

– Kvalitet i forskning och kvalitet i utbildning är naturligtvis lika viktiga för oss som universitet. De hänger samman, men de fungerar på olika sätt och behöver olika slags kvalitetssystem. Nu är tanken att båda kvalitetssystemen ska granskas inom ramen för en och samma lärosätetsutvärdering. Då är det särskilt viktigt med den goda överblick över befintliga system på forskningssidan som Gunnar Svenssons utredning ger, säger rektor Astrid Söderbergh Widding. ■

Nu startar de första kurserna i nya lärplattformen Athena

UNIVERSITETETS NYA LÄRPLATTFORM

Athena är nu på plats och planeringen påbörjas för en gradvis övergång från Mondo. I januari startar ett antal pilotkurser för att förbereda den stora övergången på bästa sätt. Med moderna verktyg för effektiv interaktion och kommunikation samt stöd för olika pedagogiska metoder ska Athena öppna för många nya sätt att undervisa.

– Athena ger lärare helt nya möjligheter att planera, genomföra och följa upp sina kurser säger Marika Frank, användbarhetsspecialist som arbetar med införandet av den nya lärplattformen.

– Till exempel är det lätt att skapa en tydligare kursstruktur samt arbeta med lärandemål och matrisbedömning. Det finns inbyggda verktyg för text, ljud och video för effektiv interaktion och kommunikation mellan studenter samt mellan lärare och studenter. Studenterna kan samarbeta i gemensamma dokument och plattformen finns även som app, vilket ger större möjligheter till flexibelt arbete, säger Marika Frank.

Under vårterminen 2018 inleds pilottester där ett mindre antal lärare använder Athena

som stöd i undervisningen i olika typer av kurser. Pilotkurser planeras bland annat inom Institutionen för matematikämnet och naturvetenskapsämnenas didaktik (MND) och Institutionen för de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik (HSD) samt inom Zoologiska institutionen och Institutionen för mediastudier.

Institutionen för pedagogik och didaktik (IPD) med Centrum för universitetsläraryrket (CeUL) deltar också i piloten och kommer ta fram exempel på olika pedagogiska sätt att arbeta för att kunna stödja och inspirera lärare att använda Athenas fulla potential.

Den erfarenhet som samlas under testperioden ligger sedan till grund för hur det fortsatta införandet ska gå till. Processen för en institution som går in i Athena kommer att förberedas i god tid med utbildning i olika steg för alla som ska använda systemet, liksom processen för att överföra kursmaterial från Mondo.

Planeringen fokuserar på att de institutioner som idag använder Mondo ska få hjälp och stöd att flytta över till Athena så att

Mondo sedan kan avvecklas. Även institutioner och lärare som idag använder andra system än Mondo kommer att kunna använda Athena så småningom.

MIA SÖDERBÄRJ

► Följ arbetet med piloterna under vårterminen på www.su.se/nylarplattform

Namntävling avgjord

Tävlingen för att namnge universitetets nya lärplattform är avgjord. Det var stort intresse för tävlingen, 106 bidrag kom in. Det namn som till slut segrade var Athena som alltså blir namnet på universitetets nya lärplattform. Athena är bland annat vishetens, civilisationens och vetenskapens gudinna i den grekiska mytologin. Hon avbildas ofta tillsammans med en uggle. Vinnaren, som vill förbli anonym, har meddelats separat.

Akademikerupprop mot sexuella trakasserier

I kölvattnet av #metoo publicerade flera yrkesgrupper egna upprop mot sexuella trakasserier och övergrepp. Över 2 400 akademiker publicerade den 24 november Akademiuppropet i Svenska Dagbladet.

I UPPROPET GES många exempel på sexuella trakasserier, maktmissbruk och övergrepp inom högskolevärlden. Uppropet vill fästa uppmärksamhet på att denna typ av händelser får fortgå inom den akademiska världen och kräver att landets lärosäten agerar.

Stockholms universitets rektor Astrid Söderbergh Widding säger i en kommentar på su.se att det här är ett viktigt och angeläget upprop som lärosätena måste ta på största allvar. Alla sammanhang där det finns maktförhållanden är i riskzonen – och högskolesektorn är inget undantag.

– Akademiuppropet bryter tystnadskulturen och det är hög tid. Vi har bra rutiner – men de kräver att trakasserier anmäls. För att detta ska ske krävs ett lyhört och gott ledarskap som agerar och ett intensifierat och öppet samtal om problemen på alla nivåer inom universitetet. Och det är nolltolerans som gäller.

I ett blogginlägg den 14 november har rek-

tor även, apropå #metoo och andra upprop mot sexuella trakasserier, skrivit om behovet av att agera mot trakasserier och behovet av gott ledarskap.

I en kommentar till Akademiuppropet säger universitetets personalchef Marie Högstrom att det är viktigt att sätta sökarljuset

#AKADEMIUPPROPET

Har du blivit utsatt, kontakta din chef eller Personalavdelningen för att anmäla sexuella trakasserier. Anteckna vad som hänt, det kan vara bra att ha vid en eventuell utredning. För råd och stöd kan du också vända dig till din fackliga organisation, skyddsombud eller till företagshälsovården.

på osunda kulturer där sexuella trakasserier kan förekomma.

– Vi måste idogt arbeta förebyggande. För att sätta stopp för oacceptabla beteenden generellt så krävs lyhörda och modiga chefer. Sådana chefer skapar trygga och öppna miljöer där medarbetare trivs och utvecklas, säger Marie Högstrom.

Så arbetar Stockholms universitet mot sexuella trakasserier

Universitetet har som utbildningsanordnare och arbetsgivare ansvar för att utreda sexuella trakasserier. Universitetet ska förebygga och förhindra sexuella trakasserier. Ansvar för arbetsmiljö-, diskriminerings- och likabehandlingsfrågor har delegerats till prefekter och enhetschefer. Det innebär att prefekten/enhetschefen är ansvarig för att förebygga sexuella trakasserier och se till att det finns fungerande rutiner för hur förekomst av sexuella trakasserier ska hanteras. Om en chef på universitetet får vetskap om att någon anställd utsätts för sexuella trakasserier ska chefen omedelbart agera för att förhindra fortsatta trakasserier. På samma sätt är anställda vid universitetet skyldiga att omedelbart agera om de får reda på att en student utsätts för sexuella trakasserier.

PER LARSSON

Möt våra nya dekaner och vicerektorer

Nyligen hölls val och vid årsskiftet får universitetet nya dekaner och vicerektorer. Universitetsnytt träffade alla fyra blivande dekaner, varav tre vicerektorer, inför det nya uppdraget.

TEXT ANNA-KARIN LANDIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

ELISABETH WÅGHÅLL NIVRE, professor i tyska, ny dekan för Humanistiska fakulteten och ny vicerektor för Humanvetenskapliga området.

Vad är din bakgrund?

– Jag forskar inom tyskspråkig litteratur, framför allt från 1400- till 1600-talet, och har faktiskt disputerat i tyska i USA. Jag åkte dit för att undervisa i svenska och blev erbjuden att stanna som doktorand. Sedan var jag i Tyskland ett år och fick då "Europalängtan" och återvände till Sverige. 2004 började jag på Stockholms universitet. Under uppväxten flyttade jag mycket och bodde bland annat

i Tyskland. Att vara flerspråkig är en del av mig och på grund av min bakgrund har jag väldigt mycket internationella kontakter. Det har präglat mig och gett mig mycket glädje.

Vad tror du kommer att bli din viktigaste uppgift som dekan?

– Att verka för min fakultets bästa. Att ha god inblick i alla institutioners verksamhet, framför allt genom nära kontakt med prefekterna. Jag ska företråda hela fakulteten uppåt i organisationen och påtala det viktiga i forskning och utbildning inom humaniora.

Vad ser du som den viktigaste frågan framöver vid din fakultet?

– Å ena sidan behålla fakultetens starka position, å andra sidan utveckla hela det humanvetenskapliga området. Humaniora har en självklar plats men kan bli starkare tillsammans med de andra fakulteterna. Sedan är det internationaliseringsfrågan. För en fakultet som har så otroligt många språk är det internationella samarbetet på alla nivåer oerhört centralt, både att kunna ta emot många med andra språk och verka för att hjälpa studenter att åka ut. Jag hoppas också att Humanistiska fakultetens forskarskola ska få ännu större genomslag. Den är till för att ge doktorander större möjligheter att samverka med varandra. Man kan vara rätt ensam som doktorand. Intresset från andra universitet har varit stort och det ger våra doktorander bra nätverk.

» Studenterna är en grundförutsättning för vår existens.

Och för hela universitetet?

– En väldigt viktig fråga är att kunna rekrytera bra personal med hög kompetens och att rekrytera studenter. Inte minst till avancerad nivå, som inte riktigt fått genomslag i Sverige än. Studenterna är en grundförutsättning för vår existens.

Även internationella frågor kommer att spela stor roll, till exempel hur vi får våra studenter att resa ut och hur vi på bästa sätt stöttar vår personal inom forskning och undervisning. Jag tycker också att det är viktigt att se förvaltningen som en del av kärnverksamheten. På institutionerna har administrationen en kunskap vi lärare och forskare inte skulle klara oss utan. Det integrerade synsättet vill jag se på alla nivåer. Vi befinner oss också i många granskningsprocesser och det är en kamp om resurser. Jag hoppas att dekanerna ska kunna samlas runt frågor som rör oss alla, att hela universitetet framstår som en enhet. Ensam är sällan stark.

ASTRI MUREN, professor i nationalekonomi, dekan för Samhällsvetenskapliga fakulteten sedan 2015 och ny vicerektor för Humanvetenskapliga området.

Vad är din bakgrund?

– Jag doktorerade vid Princeton, och har varit på Stockholms universitet sedan 1992. Min forskning har handlat om beteendekonometri på senare år, innan dess om konkurrensfrågor. Jag har varit studierektor och ställföreträdande prefekt innan uppdraget som dekan.

Vad har varit och är din viktigaste uppgift som dekan?

– Det handlar ju mycket om att ta hand om fakultetens verksamhet. Till exempel att rekrytera prefekter och ge dem stöd när det behövs, det är en av de viktigaste uppgifterna. Också viktigt att vara en länk uppåt, att se till att fakultetens frågor kommer med i diskussionerna.

Vad ser du som den viktigaste frågan framöver vid din fakultet?

– Jag tycker alltid att det är att värna om ännu högre kvalitet i forskning och utbildning samt kopplingen däremellan. Det kan också handla om att värja vår verksamhet mot olika pigga idéer, men samtidigt ta dem på allvar. Vi har en bra riktning och inget som vi behöver ändra drastiskt. Forskning och utbildning har ju visat sig vara ett hållbart koncept, och det blir allt viktigare. Jag tror inte att man kan styra fram kvalitet genom någon helt ny sorts åtgärd. Har vi problem är inte lösningen att ändra inriktningen utan att hantera problemet.

» Det är viktigt att vi utbildar duktiga akademiker i Sverige, det är inte realistiskt att rekrytera alla internationellt.

Och för hela universitetet?

– Det är samma frågor, forskning och utbildning. Det finns trender och orosmoment till exempel att antalet forskarstuderande minskar. Det beror på att deras villkor förbättras, vilket är jättebra, men gör det också kostsamt. Om den högre kostnaden inte ersätts blir det färre doktorander, vilket riskerar att påverka kvalitén. Det är viktigt att vi utbildar duktiga akademiker i Sverige, det är inte realistiskt att rekrytera alla internationellt. Dessutom är det viktigt för akademien och vid rekrytering att det finns duktiga doktorander. Forskning och undervisning hänger ihop och undervisning är viktigt. En seriös akademiker är både lärare och forskare. En långsam trend är att statusen för undervisning ökar. Vi ska vara stolta över det vi gör, och det vi gör är att utbilda och forska.

Du är den enda av de fyra dekanerna som inte är ny i rollen. Var uppdraget som dekan vad du väntade dig?

– Det var betydligt mer att göra än jag hade tänkt mig, men det första året handlade mycket om att lära känna hela verksamheten så det märks att det blir lättare. Det är väldigt roligt med alla möten med människor, och intressant att komma i kontakt med olika typer av problem.

JESSICA VAN DER SLUIJS,
professor i civilrätt, ny dekan
för Juridiska fakulteten.

Vad är din bakgrund?

– Jag är professor i civilrätt och verksam vid Stockholm Centre for Commercial Law. Förutom en sväng i Örebro har jag jobbat vid Stockholms universitet i alla år, dessutom doktorerade jag och pluggade här. Min forskning har handlat om kommersiell försäkringsrätt, framför allt ansvarsförsäkring. Jag är pedagogiskt intresserad, har varit studierektor och har jobbat strategiskt med undervisning. 2013 fick jag universitetets pedagogiska pris.

Vad tror du kommer att bli din viktigaste uppgift som dekan?

– Man jobbar ju både mot universitetet och fakulteten. På sätt och vis är det samma frågor som är viktiga på båda nivåerna. Både på områdes- och fakultetsnivå måste de nya nämnderna diskutera strategier, eftersom det sköts kollegialt. Det första vi ska göra är att diskutera var vi är och vart vi ska.

Vad ser du som den viktigaste frågan framöver vid din fakultet?

– Vi har redan under den här 3-årsperioden dragit igång strategier inom forskning och utbildning, dem tror jag alla kommer vilja jobba vidare med. Hos oss är det två centrala punkter; att stärka forskningsmiljön och reformera juristprogrammet. Forskningsmiljön kan stärkas genom att skapa plattformar för samarbeten och nätverk mellan kollegor, nationellt och internationellt. På juristutbildningen går vi från att utbilda i detaljer till att kontextualisera juridiken. Det är vi i full fart med och något som jag kommer att fortsätta driva.

Och för hela universitetet?

– Det finns några frågor som måste genomsyra allt vi gör, både vid fakultet och universitet. Det första är att skapa bästa möjliga förutsättningar för alla medarbetare att komma till sin rätt och briljera på sin grej, gäller både forskare och förvaltning. En annan viktig och svår fråga är rekrytering. Vi måste anstränga oss för att rekrytera bästa möjliga medarbetare. Inte bara excellenta forskare, utan personer som

» Det första är att skapa bästa möjliga förutsättningar för alla medarbetare att komma till sin rätt och briljera på sin grej, gäller både forskare och förvaltning.

också fungerar i miljön. Min erfarenhet är att det finns ganska gott om dessa båda nationellt och internationellt, och Stockholms universitet är en attraktiv arbetsplats. Det tredje är att hantera yttre faktorer med gott omdöme, som till exempel granskningar, anslagsfrågor eller förändringar i uppdraget. Vi bör ha i bakhuvudet att hög kvalitet inte kan kontrolleras fram. Hög kvalitet i forskning och utbildning påverkas av så många icke-mätbara faktorer. Forskning är nästan som en slags konstform, man vet vad kvalitet är när man ser det, men det går inte alltid att på förhand sätta kriterier för vad som är bra. Vi måste ha förtroende för kollegorna, att de får syssla med det som de är bra på, och skapa bästa förutsättning, till exempel arbetsro.

HENRIK CEDERQUIST,
professor i fysik, ny dekan för
Naturvetenskapliga fakulteten
och ny vicerektor för Naturveten-
skapliga området.

Vad är din bakgrund?

– Jag doktorerade vid KTH, men var då lokaliserad till det som senare kom att heta Manne Siegbahnlaboratoriet, den röda byggnaden på Frescati som nu är konsthall. Min forskning handlar till stor del om att undersöka grundläggande atomära och molekylära egenskaper och reaktioner, och att utveckla instrumentering för detta, till exempel DESIREE (läs mer på sidan 22). Jag har varit

engagerad i Vetenskapsrådet, som ordförande i en beredningsgrupp och som ledamot i ämnesrådet för natur- och teknikvetenskap. I båda fallen har det varit viktigt att värna forskningen inom hela områdets bredd. Jag tror att det kommer att vara en viktig erfarenhet inför mitt nya uppdrag.

Vad tror du kommer att bli din viktigaste uppgift i din nya roll?

– Jag skriver förstås under på det som står i universitetets och områdets strategiska planer. Jag vill medverka till att värna grundforskningens ställning. Den angrips från olika håll. Det kan ibland vara svårt att se dess nytta i ett kortare perspektiv, men i ett längre har grundforskning potential att leda till verkligt stora genombrott. Vi får från politiskt håll ofta höra att forskning måste vara relevant och ha mål, och man tänker då ofta på omedelbara tillämpningar. Sådana är

» Jag vill medverka till att värna grundforskningens ställning. Den angrips från olika håll.

förstås väldigt viktiga men lika viktigt är det att bygga upp en kunskapsbas. För grundforskningen är just denna kunskapsuppbyggnad målet medan den tillämpade forskningen ofta är riktad mot angelägna specifika mål. Det är viktigt att värna de enskilda forskarnas frihet – de vet förstås bäst vilka de mest intressanta frågeställningarna är inom sitt ämne. Rekryteringsprocesserna blir därmed centrala – vi ska göra dem på bästa sätt och med största möjliga öppenhet så att vi får hit de allra skickligaste personerna.

Vad ser du som den viktigaste frågan framöver vid din fakultet?

– Se till att det finns en process som stödjer forskning och undervisning på bästa sätt. I det förra fallet genom att tillhandahålla nödvändiga verktyg, som till exempel forskningsinfrastruktur och utrustning. En viktig uppgift för mig initialt blir att lära mig om fakultetens olika delar. Jag har redan börjat praoa lite i olika beredningsorgan. Det ska bli väldigt spännande att ta del av alla verksamheter och all fantastisk forskning inom det naturvetenskapliga området.

Och viktigaste frågan för hela universitetet?

– Att föra fram att samhället måste behålla respekten för den vetenskapliga processen och för vetenskapligt underbyggd kunskap. Det är en viktig fråga för dagens samhälle i stort och naturligtvis för skolan. I det sammanhanget är det förstås viktigt med aktiviteter för outreach, alla de klassiska verktygen är bra, men det ser ut som om ännu mer skulle behöva göras. ■

Malin Parkler, vd för Pfizer i Sverige, och Douglas Södersten, student i företagsekonomi, träffas regelbundet under sex månader i projektet Omvänt mentorskap.

Chefen lär sig av studenten

Vilka informationskanaler använder unga? Hur ser de på en arbetsplats och vilka tankar har de kring ledarskap?

TEXT ANNIKA HALLMAN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

I DET NYSTARTADE projektet "Omvänt mentorskap" får studenter vid Stockholms universitet vara mentorer för chefer i ledningsgruppen på läkemedelsföretaget Pfizer i Sverige. Tanken är att studenterna ska bidra till nya perspektiv för att Pfizer lättare ska kunna möta framtida digitala utmaningar.

– Jag har en hel lista med frågor till dig Douglas, säger Malin Parkler, vd för läkemedelsföretaget Pfizer i Sverige.

Hon och studenten Douglas Södersten, som läser företagsekonomi, har precis stämt träff utanför Södra huset. Malin Parkler är adept och Douglas Södersten mentor i det nystartade projektet "Omvänt mentorskap", som genomförs i samarbete mellan Stock-

holms universitet och läkemedelsföretaget Pfizer under hösten 2017. Studenter från olika utbildningsområden ska bidra med nya perspektiv och idéer kring sådant som ledarskap och digitalisering. De har parats ihop med varsin chef i företagets ledningsgrupp och paren kommer att träffas vid tre eller fyra tillfällen under en sexmånadersperiod.

– På Pfizer har vi stort fokus på det värde som mångfald och en inkluderande arbetsplats medför, inte minst för trivsel och innovation. I Sverige är vi bra på jämställdhet och mångfald, men de flesta av oss är i medelåldern, vi saknar perspektiv i vissa frågor. Vi är nyfikna på hur din generation förhåller sig till digitaliseringen, men också på hur yngre

människor ser på en arbetsplats, på sådant som ledarskap och arbetsmiljö, säger Malin Parkler.

Totalt är det sex studenter som fungerar som mentorer för cheferna på Pfizer. Alla är med på frivillig basis och läser vitt skilda ämnen vid universitetet, allt från språkforskning till datavetenskap och molekylärbiologi.

– Tanken var just att få med studenter med olika perspektiv och det är intressant att se att vi har lyckats med det, säger Johanna Tollbäck, samverkanskoordinator.

Universitetet har redan ett pågående samarbete med Pfizer när det gäller sådant som gästföreläsningar, examensarbeten och praktikplatser. Syftet med ett "omvänt mentorskap" från universitetets sida är att hjälpa studenterna att få ytterligare kontakter med arbetsmarknaden. För Pfizers del är det viktigt att komma närmare lärosätena som ett sätt att förstärka och utveckla sin digitala kompetens och närvaro inom e-hälsa.

I början av nästa år sker en utvärdering av projektet och sedan får båda parter se om det kan bli en fortsättning. ■

FOTO ANNA-KARIN LANDIN

Malin Gustafsson testar de automatiska dörrarna i A-huset.

Information om tillgänglighet ska öka studentmobilitet

PÅ WEBBSIDAN MAPPED.EU samlas information om tillgänglighet vid lärosäten över hela Europa. Syftet är att öka medvetenheten om olika människors förutsättningar samt öka mobiliteten för personer med någon form av funktionsvariation.

– Det kan fungera som ett första steg där studenter med funktionsvariationer kan se var det fungerar för dem att studera, säger Malin Gustafsson, vice ordförande i studentorganisationen Erasmus Student Network på Stockholms universitet (ESN SU) som genomför kartläggningen på Frescati.

Under tre dagar i november har representanter från ESN SU undersökt olika lokaler

på campus. Det handlar till exempel om entrédörrars utformning, om det finns ramper och hur nära det går att parkera. Projektet sammanställs i en rapport om tillgängligheten i olika byggnader vid Stockholms universitet.

– Överlag har det varit väldigt bra men det finns en del kvar att göra. Vi började med Studenthuset. Det är relativt nytt och det märks att man har tänkt efter. Det finns till exempel talande hissar och bord i höjd som passar rullstolar. I Södra huset var anpassningen något sämre. Till exempel är de inre glasörrarna i A-huset automatiska, men inte i B-huset, säger Malin Gustafsson.

ANNA-KARIN LANDIN

Vem tror inte på vetenskap?

Vetenskapsmotstånd är ett angeläget ämne för akademien. Ser vi experternas död, när all information ligger bara några klick bort, eller är behovet av vetenskaplig kunskap större än någonsin?

TEXT ELSA HELIN

DEN 17 NOVEMBER ordnades "Communication Dialogues", och det första samtalet i serien handlade om vem som inte tror på vetenskap, hur vetenskapsmotståndet organiseras och hur man som forskare kan navigera för att försvara sin plats i debatten. I panelen fanns Mikael Karlsson från KTH och Michael Gilek från Södertörns högskola som nyss publicerat en studie över vetenskapsmotståndet och dess mekanismer. Åsa Wikforss, filosof och Ludvig Beckman, statsvetare från Stockholms universitet var också med.

I USA tror fyra av tio personer att jorden skapades enligt skapelseberättelsen. Ungefär lika många tror inte att klimatet förändras på grund av mänsklig aktivitet. Alternativa fakta är ordet för dagen. Människor vänder sig inte längre till vetenskapen som källor för information.

– Det är väldigt problematiskt när förtroendet dalar i ett samhälle. Den trenden har pågått länge i flera länder och har flera orsaker. Även experternas roll är en del av förklaringen, när forskare säger olika saker, eller ändrar sig eller bevisas ha fel. Som forskare vet vi att vi inte är 100 procent säkra, men för allmänheten som inte är vetenskapligt tränad blir det svårt att veta vad som händer, sa Mikael Karlsson.

Vetenskapsmotstånd som politisk rörelse

Från publiken kom frågan hur man kan tala om fakta utan att vara tvärsäker, när varje forskare ju vet att det alltid finns tvekan och tvivel.

– Det finns ändå en skala, mellan att tala om hur vädret blir nästa sommar eller att säga att det står ett bord här. Men att vi inte kan vara säkra betyder inte att det inte finns sanningar. Det kan finnas sanningar även

om vi inte vet om dem. Men när vi är osäkra ska vi inte säga att vi är bergsäkra, sa Åsa Wikforss.

Faktaresistens är inte bara ett förtroendeproblem för vetenskapen, utan också för media som ofta rapporterar överdrivet och ibland för att skrämma publiken. Vetenskapsmotståndet måste också förstås som en politisk rörelse, organiserad av intressen som tjänar på till exempel att allmänheten ifrågasätter klimatåtgärder. Ideologisk övertygelse kan vara ännu starkare än vetenskaplig träning.

– Det viktigaste är inte om människor kan mycket om vetenskap eller inte. Har man en stark ideologisk övertygelse använder man sitt kunnande om vetenskap för att passa in det i sin ideologiska tro. Men forskning pekar på att nyfikenhet på vetenskap har större betydelse för att motverka faktaresistens, sa Ludvig Beckman.

Inga snabba lösningar

Panelen diskuterade vilka motmedel man kan använda som forskare för att stärka faktatilliten i samhället. Ett sätt är att vara öppen med sina normer och sitt tvivel, och inte utge sig för att vara expert på ett annat område än sitt eget. Ett annat att tacka nej till att ställa upp i debatter mot till exempel klimatförnekare, för att inte spä på föreställningen att det finns två sidor med jämnstarka argument. Men ytterst handlar det om att skapa en dialog som baseras på förtroende.

– Det finns inga snabba lösningar. Både fakta och experter är en viktig del i det demokratiska samtalet, sa Michael Gilek.

Nästa samtal i serien kommer att anordnas i februari 2018, men ämnet är inte klart ännu. ■

Universitetet på plats 65 inom livsvetenskaper

STOCKHOLMS UNIVERSITET FÅR plats 65 i Times Higher Educations världsränkning inom ämnesområdet livsvetenskaper (Life Sciences).

Ämnesrankningen, som presenterades den 8 november, genomförs av Times Higher Education (THE) som rankar universitet utifrån hur de presterar inom undervisning, forskning, kunskapsöverföring och internationell genomslagskraft. I ämnesrankningen används särskilt kalibrerade viktningar för att passa respektive område. Listan toppas av amerikanska Harvard University, följt av brittiska University of Cambridge och University of Oxford. Bland svenska lärosäten kommer Karolinska Institutet först med placeringen 25 och Stockholms universitet återfinns på fjärde plats.

Bidragsbeslut från Vetenskapsrådet

VETENSKAPSRÅDET HAR fattat beslut om projektbidrag. Inom humaniora och samhällsvetenskap beviljades 29 ansökningar från Stockholms universitet, däribland Historiska institutionen (4 bidrag), Institutionen för arkeologi och antikens kultur (3 bidrag) och Socialantropologiska institutionen (3 bidrag).

Inom utbildningsvetenskap erhåller sex projekt och tre forskarskolor vid Stockholms universitet bidrag från Vetenskapsrådet. Stockholms universitet ligger främst bland medelsförvaltarna både beträffande projektbidrag och forskarskolor. Även det beviljade totala beloppet är det högsta, 85 128 224 kr.

Inom naturvetenskap och teknikvetenskap beviljades 37 ansökningar vid Stockholms universitet. (31 projektbidrag och 6 etableringsbidrag); totalt 126 424 000 kr. Detta innebär att Stockholms universitet ligger på fjärde plats bland medelsförvaltarna. Några av institutionerna beviljades flera bidrag, bland dessa kan nämnas Fysikum (6 bidrag), Zoologiska institutionen (5 bidrag) och Institutionen för material- och miljökem (4 bidrag).

Sveriges unga akademi söker nya ledamöter

SVERIGES UNGA AKADEMI är en tvärvetenskaplig akademi för några av de bästa yngre forskarna i Sverige, med en verksamhet som vilar på tre ben: tvärvetenskap, forskningspolitik och utåtriktat arbete. Akademin är en oberoende plattform som ger yngre forskare en stark röst i den forskningspolitiska debatten och som arbetar med att föra ut forskning till unga. Inom akademien möts unga forskare över lärosätes- och disciplinränder för att samtala om forskning och forskningsrelaterade ämnen. Nu är ansökningsprocessen öppen för nästa ledamotsperiod om fem år.

FOTO ANNA-KARIN LANDIN

Ludvig Beckman, Åsa Wikforss, Michael Gilek och Mikael Karlsson.

Med barnens rätt i centrum

Hur behandlar samhället dem som inte alltid kan föra sin egen talan? Det är kärnan i Pernilla Leviners forskning och engagemang i barns rättigheter.

TEXT ANNA-KARIN LANDIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

Pernilla Leviner

Gör: Lärare och forskare vid Juridiska institutionen. Biträdande föreståndare för Barnrättscentrum.

Familj: Ja, människor och djur.

Bor: I västerförort till Stockholm

Fritidsintressen: Friluftsliv, yoga, skönlitteratur.

Senast lästa bok: Ditt liv och mitt av Majgull Axelsson. En bok med anknytning till min forskning. Den handlar om Vipeholmsanstalten, en anstalt där de som kallades för sinnesslöa institutionaliserades, och skuggan av välfärdsstatens uppbyggnad. Skönlitteratur kan med sådan kraft lyfta fram orättvisor och skeenden i vårt samhälle.

Smultronställe på universitetsområdet: Omgivningarna på universitetsområdet är väldigt vackra och en favorit är att promenera till Stora skuggan för lunch.

Om jag var rektor för en dag: Jag skulle jobba för att universitetet skulle få mer medel till forskning som universitetet själva kan styra över. Då skulle vi inte vara lika beroende av externa finansörer och kunna fånga upp frågor i tiden och vara friare. Det är en oerhört viktig samhällsfråga. I kölvattnet av de #metoo-upprop vi ser just nu är det också helt tydligt att det, trots arbete som redan gjorts, finns mycket att jobba på för universitetet – både i de egna miljöerna och i att forma de unga människor som efter utbildning hos oss ska verka i samhällets alla branscher.

Gör helst en ledig dag: Så lite planerat som möjligt. Jag tycker om att vara i skog och mark med familj, vänner och hund.

TVÅNGSVÅRDADE BARN, barn på flykt, våldsutsatta barns rätt till skydd, barnkonventionen och svensk lag – frågor om barns rättigheter är mer aktuella än någonsin. Pernilla Leviner forskar om just detta. Hon drivs av en övertygelse om att samhällets sätt att behandla de allra mest utsatta medborgarna säger mycket om det samhället.

Pernilla Leviner kommer direkt från två timmars föreläsning för studenter när vi ses på hennes kontor på Juridiska institutionen. I fönstret står några figurer med stark symbolik för forskningsområdet, karaktärer från Pippi Långstrump. Pippi är ett barn som lever utan föräldrar i ett hus med två husdjur. Prussiluskan tycker att Pippi borde placeras på barnhem, för hennes eget bästa.

– Pippi symboliserar det starka kompetenta barnet, vi ska inte underskatta barns förmåga att själva veta vad som är bäst för dem, säger Pernilla Leviner.

Samtidigt finns tillfällen då samhället behöver gripa in. Omhändertagande av barn och unga kan och ska ske för att skydda i allvarliga situationer, men är ett ingrepp i rätten till frihet och privat- och familjeliv. Pernilla Leviner vill veta mer om relationen mellan stat, familj och individ, där kontroll, skydd och rättigheter möts. Just nu driver hon ett forskningsprojekt som handlar om barns delaktighet i den sociala barnvården. Vad kan och ska barn få vara med och bestämma om när de blir omhändertagna? Bland annat intervjuar hon tvångsomhändertagna barn och unga på SiS-institutioner, så kallade ungdomshem.

– De uttrycker stor vanmakt. Flera ungdomar uttrycker att det enda sättet de kan få något av det de själva vill är att göra exakt som de blir tillsagda. Om man inte får vara med och bestämma är det ändå viktigt och en rätt att få information och komma till tals. Staten har ett ansvar att tillse goda livsförhållanden för barn, ibland genom tvång för att skydda dem, men när staten ingriper ställer det stora krav på att det faktiskt ger något för den man ingriper till skydd för.

”Går inte att vara oberörd inför barns utsatthet”

Pernilla Leviner växte upp i Finspång, utan några jurister i sin närhet och definitivt inga forskare, men i familjen diskuterades ofta politik och samhällsfrågor. Hon beskriver Finspång som en bra plats att växa upp på, men hon ville ut och se världen. Det gjorde hon bland annat genom att resa mycket och jobba som sekreterare på EU-kommisionen i Luxemburg. Väl hemma i Sverige pluggade hon statsvetenskap i Göteborg och funderade på om hon skulle bli journalist eller jurist. Hon skrattar när hon berättar att det var tv-serien ”Emma åklagare” som fick henne att välja juristlinjen. Under studierna vid Stockholms universitet fastnade hon för förvaltningsrätt och myndighetsfrågor. Hon fick själv barn under studietiden, men tror inte att det särskilt har påverkat valet av forskningsområde.

– Det går inte att vara oberörd inför barns utsatthet, men det har nog mer att göra med att vara människa än att själv ha barn. Vi har alla varit barn och hur samhället tar hand om barn som riskerar att fara illa säger väldigt mycket om hur välfärdsstaten fungerar.

Hennes avhandling handlade om socialtjänstens ansvar för att skydda barn från brott och missförhållanden i hemmen. För att stärka barns rättigheter föreslog hon bland annat att barnkonventionen skulle inkorporeras i svensk lag. Nu, sex år senare, verkar förslaget bli verklighet, men Pernilla Leviner

» Vi har alla varit barn och hur samhället tar hand om barn som riskerar att fara illa säger väldigt mycket om hur välfärdsstaten fungerar.

har problematiserat sin syn på frågan.

– Inkorporering kan vara bra, men det krävs många andra förändringar i svensk lagstiftning och tillämpning för att få rätt effekt. Det politiska ansvaret följer med barnkonventionen oavsett om den inkorporeras eller inte. Som det ser ut nu säger politikerna att barnkonventionen ska inkorporeras men samtidigt införs och genomförs annan reglering och åtgärder som försvagar barns rättigheter. Det sänder dubbla signaler, motverkar varandra och då räcker inte inkorporering.

Pernilla Leviner beskriver också ett samhälle som ser annorlunda ut än bara för några år sedan. Migration och barn som lever i Sverige med oklar rättslig status samt ökade klyftor i samhället ställer frågan på sin spets: Ska inte alla barn ha samma rättigheter? Det säger barnkonventionen, men för att det ska bli så krävs tydliga ställningstaganden från svenska politiker, enligt Pernilla Leviner. Nyligen har hon skrivit kapitlet ”Våra barn och andras ungar” i antologin *Socialrätt under omvandling – om solidaritetens och välfärdsstatens gränser*, som kommer ut på Liber förlag i december.

Barns förutsättningar påverkar alla

Pernilla Leviner är biträdande föreståndare för Barnrättscentrum, ett forskningscentrum på Juridiska fakulteten med tvärvetenskapligt och internationellt fokus. Hon är också involverad i samordningen av universitetets tvärvetenskapliga satsning på forskning inom temat Barn, migration och integration.

– Barnrättscentrum har blivit en självklar mötesplats och jag tror att vår verksamhet bidragit till ett ökat intresse för barnrättsliga perspektiv i forskningen. När det gäller satsningen på Barn, migration och integration är det ett väldigt bra exempel på hur universitet kan göra satsningar med tydlig samhällelig relevans i nära samverkan med andra aktörer i samhället.

I samarbete med bland annat Rädda barnen har Pernilla åkt runt och pratat i många länder världen över om det svenska agaförbudet och bekämpandet av våld mot barn. Hon har också jämfört barnskyddssystem i olika länder, framförallt Australien och England där hon vistats som gästforskare

– Sverige ses ofta som ett föregångsland när det gäller barns rättigheter, och det stämmer ur ett internationellt perspektiv, men det är ändå intressant att jämföra med andra länder och titta på vad som även är svårt i ett föregångsland. Det finns helt klart problem i Sverige när det gäller barns rättigheter.

– Vilka förutsättningar barn har påverkar livet som vuxen och hela samhället vi får. Det är den dimensionen som verkligen intresserar mig. Jag tror att barnrättslig forskning kan påvisa vad vuxencenterad syn får för konsekvenser, och går det att föra in barnrättsperspektiv kan lagar både tolkas annorlunda och förändras. ■

Patrik Hernvall, pedagogikforskare vid Institutionen för data- och systemvetenskap.

Att skapa redskap för integration

Går det att utveckla en app som visar hur ensamkommande unga kan kontakta svenska myndigheter? Eller IT-verktyg som underlättar dialog mellan nyanlända och svenska ungdomar?

TEXT ANNIKA HALLMAN | FOTO VILHELM STOKSTAD

MED HJÄLP AV aktörer som Friends, Fryshuset och Ensamkommandes förbund har forskare vid Institutionen för system- och datavetenskap startat ett projekt som kan bidra till integration.

– Vilka är utmaningarna för att stötta integrationen av unga ensamkommande flyktingar? Skriv ner de ord och fraser ni kommer på, ni har tio minuter på er, säger Patrik

Hernvall, pedagogikforskare vid Institutionen för data- och systemvetenskap, DSV.

Post-it-lappar i olika färger fyller snart de vita arken på borden. På lapparna står det ord som "Ensamhet", "Rätt stöd" och "Myller av aktörer". Det som pågår i DSV:s lokaler i Kista är en workshop i projektet "Samverkan för integration av ensamkommande unga flyktingar – kollaborativ design som stöd

för innovationsprocesser". Det är första gången gruppen träffas och runt borden sitter representanter från ideella verksamheter, näringslivet och offentlig förvaltning, bland annat Friends, Ensamkommandes förbund, Stockholms stad, Fryshuset och We Unite Design.

– Vi är en grupp forskare på DSV som har funderat på hur vi kan bidra till att öka integrationen av ensamkommande flyktingar i samhället. Men vi vill skapa kontaktytor med er som är direkt involverade i mottagandet av nyanlända så att vi tillsammans kan utveckla stöd för barnens integration, det är en viktig fråga för alla, säger Patrik Hernvall, som tillsammans med Sirku Männikkö Barbutiu, docent, är projektledare på DSV där sex forskare är involverade i projektet.

Den här dagen ska utmynna i ett antal konkreta projektidéer som gruppen sedan kan gå vidare med.

– Kanske kan det leda till att vi tillsammans med ensamkommande unga utvecklar digitala verktyg som kan hjälpa till i kontakten med svenska myndigheter. Man kan också tänka sig olika IT-redskap i skol- eller utbildningsmiljö som ökar dialogen mellan svenska ungdomar och nyanlända, säger Patrik Hernvall, och berättar att gruppen kommer att arbeta utifrån en så kallad designorienterad arbetsform, som går ut på att involvera de som berörs av projektet och utifrån deras behov ta fram modeller och prototyper som testas vartefter.

På post-it-lapparna på borden syns fler och fler ord och utmaningar: "Posttraumatisk stress", "Väntan på uppehållstillstånd", "Brist på systematik". Det har blivit dags för nästa steg i workshopen.

– Försök att tematisera utmaningarna under olika rubriker, om 15 minuter blir det redovisning, säger Patrik Hernvall.

Målet är att få en överblick över hur läget ser ut idag och skapa diskussion. Om allt går som det är tänkt kommer de tankar och idéer som kläcks här att övergå i ett forsknings- och utvecklingsprojekt under 2018. ■

Initiativ om integration och migration på ny webbsida

INTEGRATION OCH MIGRATION är starka utbildnings- och forskningsområden vid Stockholms universitet. På uppdrag av rektor pågår under 2017 och 2018 ett arbete för att bättre synliggöra de projekt och initiativ som pågår. Johanna Hargö är sedan januari ny samverkanskoordinator för integrations- och migrationsarbetet. Hon har under våren genomfört en enkätundersökning bland institutioner och förvaltningsavdelningar. Arbetet med att sammanställa resultatet pågår, men ett smakprov finns på su.se/integration.

– Det känns jätteroligt att kunna visa upp en första sammanställning av det

fantastiska arbete som bedrivs vid universitetet i dessa frågor, säger Johanna Hargö. Webbsidan är på inget sätt komplett ännu, men det är ett viktigt första steg för synliggörandet. Vi hoppas att sidan ska bli ett levande dokument som fylls på och utvecklas i nära samarbete med akademien.

KARIN WALFORD

► Arbetar du med dessa frågor och vill synliggöra dina initiativ? Pågår det forskning eller utbildning om migration och integration vid din institution? Välkommen att kontakta Johanna Hargö: johanna.hargo@su.se

En workshop ska utmynna i projektidéer som kan bidra till integration av ensamkommande unga i samhället.

Seminarier om migration

I SEMINARIESERIEN "Stockholm Sessions on Migration" ger forskare varandra feedback på forskning om migration.

Den andra tisdagen varje månad arrangerar Sociologiska institutionen ett seminarium på temat migration där forskare bjuds in för att diskutera varandras artiklar och arbeten.

– När jag kom hit 2014 från Italien kände jag att vi behövde ett nätverk där vi kunde dela idéer och hjälpa varandra. Jag saknade ett forum där forskare kunde samlas och diskutera sin forskning, säger Eleonora Mussino, forskare i demografi och docent vid Sociologiska institutionen.

Hon är den som håller i seminarie-serien "Stockholm Sessions on Migration". Seminarierna pågår i en timme och brukar inledas med att forskaren presenterar ett arbete, därefter blir det diskussion. Just nu är ett 60-tal med i nätverket. Framförallt är det forskare som är målgruppen, men även master-studenter kan delta.

– Vi bjuder in forskare från olika institutioner, alla intresserade får komma. Det har blivit ett bra nätverk med forskare som studerar olika aspekter av migration. Seminarierna har gjort att kvaliteten på våra arbeten har ökat, säger Eleonora Mussino.

I mitten av november diskuterades Ben Wilsons arbete "The long-run integration of refugees: Does age at arrival have a positive effect?", och några av de kommande seminarierubrikerna är: "Timing, direction and effects on residential segregation" och "Migrant entrepreneurship and the gig economy".

ANNIKA HALLMAN

Uppdrag: utredare

Nationellt minoritetsspråk ska vara ett eget skolämne, undervisningen ska ingå i timplanen och minsta undervisningstid ska vara tre timmar i veckan. Det föreslår Jarmo Lainio, professor i finska vid Stockholms universitet, som har varit regeringens särskilda utredare i de nationella minoritetsspråkens undervisning.

TEXT ANNIKA HALLMAN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

JARMO LAINIO fick uppdraget i februari i år och i mitten av november överlämnade han utredningen "Nationella minoritetsspråk i skolan" till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP).

– Det har varit ett omfattande uppdrag, men också väldigt konkret. Med hjälp av utredningssekreterarna Sari Pesonen och Moa Nordin har jag kartlagt hur situationen ser ut, vilka behov av åtgärder som finns och vilka förbättringar som kan göras för att språken ska hållas levande, säger han.

Enligt språklagen från 2009 har Sverige fem minoritetsspråk, som har getts särskilda rättigheter. Språken är finska, jiddish, meänkieli, romani chib och samiska. Att de har särskilda rättigheter innebär att alla ska ha rätt att utveckla, lära sig och använda dessa språk, men Europarådet har vid flera tillfällen kritiserat Sverige för att undervisningen i de nationella minoritetsspråken inte fungerar. Kritiken baserar sig på att Sverige efter sin ratifikation år 2000 inte fullgjort sina åtaganden beträffande undervisning i och på dessa språk.

– Undervisningen som ges som modersmål har skett utanför skoltid och med för få timmar, ibland bara en timme i veckan, vilket är en droppe i havet. Tillgången till undervisning ser väldigt olika ut i olika kommuner, ett stort problem är också att det saknas lärare. Situationen för de lärare som finns har ibland varit under all kritik, en del har fått åka runt mellan 10-15 skolor i veckan, säger Jarmo Lainio.

I betänkandet tar han upp att samhällets skydd och stöd är centralt för att minoritets-

språken ska kunna leva vidare och utbildningsområdet är en nyckelfaktor. "Det krävs att en obruten språk- och utbildningskedja etableras från förskola till universitet", skriver han bland annat och föreslår framförallt tre saker: för det första att nationellt minoritetsspråk blir ett skolämne i skollagen, vilket innebär att det får en annan tyngd än idag. För det andra ska ämnet ingå i timplanen så att undervisningen sker på skoltid. Ett tredje förslag är att minsta garanterad undervisningstid i alla kommuner ska vara tre timmar i veckan. Övriga förslag rör bland annat hur man kortsiktigt och långsiktigt ska kunna lösa lärarbristen.

– Om förslagen genomförs blir det en betydlig förbättring. När läget för de nationella minoritetsspråken är så dramatiskt dåligt som nu anser många att det här är sista chansen för att rädda dem, säger Jarmo Lainio som i kartläggningen har sammanställt statistik från Skolverket och intervjuat myndigheter och företrädare för nationella minoritetsspråk.

Han har över 30 års erfarenhet av forskning om två- och flerspråkighet och om minoritetsspråk och minoritetsspråkspolitik.

– Det är förstas ett erkännande att som forskare få ett sådant här uppdrag och intressant att kunna bidra med de forskningskunskaper som jag har, det är inte alltid utredare har den här bakgrunden. Jag har kunnat lägga in en viss vetenskaplig tyngd.

Utredningen ska nu ut på remiss och tidigast våren 2018 kan det bli aktuellt att regeringen lägger fram en proposition i frågan. ■

Jarmo Lainio, professor i finska, har varit regeringens särskilda utredare i de nationella minoritetsspråkens undervisning.

Möt Europa med Erasmus

”Jobbskugga” en kollega vid ett lärosäte i Europa. Undervisa, fast vid ett annat europeiskt universitet. Genom Erasmus kan anställda delta i utbyten och utveckla verksamheten.

STUDENTHUSET LYSER i novembermörkret. Bakom några skärmar i Galleriet syns tårtor och ballonger. Här pågår återvänderträff för hemkomna Erasmusstudenter och dessutom kalas: I år fyller Erasmus 30 år.

– Vi skickar ut ungefär 350 studenter till lärosäten i Europa varje år via programmet och det är ännu fler utländska studenter som kommer hit. Universitetet skulle inte vara så internationellt som det är idag utan Erasmus, säger Karin Granevi, sektionschef vid Studentavdelningen.

Programmet finansieras av Europeiska kommissionen och startade 1987 med syftet att just öka mobiliteten bland studenter i Europa, Sverige gick med 1992.

– Något som fortfarande inte är så etablerat är att lärare och administrativ personal kan delta i utbyten, där ser vi gärna att deltagandet ökar för att internationalisera vårt universitet ännu mer, säger Karin Granevi.

Lärarmobilitet har funnits sedan starten och innebär att lärare kan undervisa i ett annat land från två dagar upp till två månader.

– En viktig aspekt är att få se sin verksamhet i en annan kontext och att ta hit lite av de idéer man får från ett annat lärosäte, säger Karin Granevi.

2007 tillkom utbyte för administrativ och teknisk personal, som till exempel kan ”jobbskugga” en kollega vid ett annat lärosäte. Ett sådant utbyte kan sträcka sig från två till fem dagar. Det går också att söka till en Staff Week som anordnas av många universitet.

StaffWeek i Turkiet

Lilian Fernandez Hall, samordnare vid Universitetsbiblioteket, åkte på en sådan vecka vid Mustafa Kemal University i Antakya, Turkiet, i oktober.

– Eftersom vi arbetar mycket med internationalisering tyckte jag att Turkiet, med sitt läge mellan Asien och Europa, kunde vara intressant att besöka, säger hon.

Veckan bestod av föreläsningar och studiebesök.

– Något som gav en tankeställare var när vi pratade med turkiska studenter. För dem var det inte självklart att lära sig engelska. I Turkiet finns 80 miljoner invånare och nästan all utländsk litteratur översätts till turkiska. När de studerar på andra språk är det oftast på arabiska. Alla har inte samma behov av engelska som vi här i Sverige.

Undervisning i Milano och Strasbourg

Två lärare som har åkt på lärarmobilitet tillsammans vid flera tillfällen är Vendela Blomström, universitetsadjunkt vid Institutionen för svenska och flerspråkighet och Jeanna Wennerberg, universitetslektor vid Institutionen för pedagogik och didaktik.

Första resan gick till Milano 2013, den andra till Strasbourg 2015 och den tredje till Helsingfors 2016. I Milano och Strasbourg höll de kurser i svenska som främmande språk och utvecklade en mall för något de kallar ”tandemundervisning”, där båda undervisar under samma lektion.

– Det kan vi verkligen rekommendera, det är ett sätt att utveckla pedagogiken, ge varandra feedback och reflektera över sin egen verksamhet, säger Vendela Blomström.

Förutom att lärarmobiliteten har bidragit till en utveckling av akademiskt lärarskap tycker de att utbytena har gett en större förståelse för hur utländska studenter har det i Stockholm.

– Läraryrket har högre anseende utomlands än här. Men det är mer hierarkiskt på andra håll, och för studenterna är det skola hela dagarna, därför kan de verka lite vilsna när de kommer hit, säger Jeanna Wennerberg.

Några tips till andra som vill åka?

– Ha god framförhållning, gärna ett år. Det tar mer tid att planera än man tänker sig, säger Vendela Blomström.

– En personlig kontakt är bra att ha på lärosätet som man åker till, det underlättar administrationen, säger Jeanna Wennerberg.

ANNIKA HALLMAN

► Läs mer om internationell mobilitet för anställda: su.se/medarbetare/personal/internationell-mobilitet

FOTO MARTA PARZONKA

Lilian Fernandez Hall åkte på StaffWeek i Antakya, Turkiet.

FOTO NIKLAS BJÖRLING

FOTO VILHELM STOKSTAD

Vendela Blomström och Jeanna Wennerberg höll kurser i svenska som främmande språk i Milano och Strasbourg.

På lärarkonferensen 8 februari finns chans att ta del av lärarkollegors erfarenheter och idéer. Ett av bidragen kommer från Historiska institutionen som både lärt sig mer om sina studenter och hjälpt dem att utveckla sitt skrivande.

TEXT ANNA-KARIN LANDIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

UNDER TRE TERMINER har Historiska institutionen jobbat med kvalitetsutveckling av grundutbildningen i historia. Förhoppningarna har varit flera: att göra utbildningen bättre och mer attraktiv, att skapa en tydligare röd tråd i undervisningen, att bättre integrera kurserna i lärarstudenternas utbildning och en tydligare koppling mellan forskning och utbildning.

Ett steg i att förbättra pedagogiken var att ta reda på mer om studenterna.

– Det finns en tendens att ha en massa uppfattningar om studenter utan att faktiskt veta, säger Margaretha Nordquist, en av de medverkande i arbetsgruppen för kvalitetsutveckling vid Historiska institutionen.

Genom enkäter fick projektgruppen en bättre bild av studenterna på grundutbildningen. Det visade sig att det är en blandad grupp där vissa är nybörjare och vissa har flera terminer av akademiska studier bakom sig, vilket ställer höga krav på läraren att tillgodose olika behov. Många av studenterna kommer från en hemmiljö som inte är akademisk, en stor del jobbar vid sidan av och 20 procent har någon slags funktionsvariation. Samtidigt som 85 procent uppger att de studerar på heltid lägger en tredjedel bara 0–2 timmar per dag på studi-

erna utöver schema. Något som väckt en del uppmärksamhet och diskussioner runt hur institutionen ska gå vidare med utveckling av kurserna.

Projektet kring kvalitetsutveckling resulterade i många förslag, stora som små, där flera kommer att bli verklighet. Ett konkret projekt är den skrivarkonferens för studenter som redan genomförts. Bakgrunden är att bristande språkfärdigheter lett till att studenter haft svårt att klara studierna. Genom en frivillig kurs får de hjälp att utveckla sitt akademiska skrivande och sin studieteknik.

– Det är inget merarbete, utan handlar om uppgifter de gör precis nu, till exempel hur man kan formulera inledningen till sin uppsats. Studenterna har tagit med exempel som anonymiserats. Alla ska våga visa text och vi vill skapa ett bra klimat för lärande, säger Alf Sjöblom som hållit i kursen.

Projektet presenteras i form av en paneldiskussion på lärarkonferensen.

– Vi har jobbat mycket med det här och det känns roligt att vara med. Jag ser också fram emot att få inblick i vad andra håller på med. Det är viktigt att göra sina erfarenheter tillgängliga för fler, vi kan lära oss av varandra, säger Margaretha Nordquist. ■

Du kommer väl på
Lärarkonferensen
den 8 februari 2018?

Lärarkonferens2018 – universitetslärare i en föränderlig värld

Torsdag 8 februari i **Aula Magna**

Huvudtalare: Karen M. Lauridsen, Associate professor, Aarhus University, CTL. Teaching in the globalised university — how do we face the challenges of the multicultural classroom?

Parallella inbjudna talare: John Airey, Institutionen för matematikämnet och naturvetenskapsämnens didaktik. Building on higher education research — how can we take a scholarly approach to teaching and learning?

Maria Öhrstedt, Psykologiska institutionen. Högskolestudenters lärstrategier — hur skapar vi en stimulerande lärmiljö?

Se hela programmet och anmäl dig på su.se/ceul/lararkonferensen

Stockholms
universitet

Forskning om självmordstankar kan rädda liv

Michael Westerlund.

Vad är det i ett livslopp som händer, som gör att man väljer att inte finnas längre? Vilken mening finns det i tankar och planer på att ta sitt liv?

TEXT ELSA HELIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

I TUSENTALS CHATTAR med volontärer på Självmordslinjen har människor berättat och förhoppningsvis också fått hjälp att välja att leva vidare. Och chattarna kan berätta något om vad det innebär att vara människa i vår digitala tid.

År 2010 valde en ung man att ta sitt liv inför en webbkamera som sände självmordet online på forumet Flashback. Flera av de som såg hur han förberedde sig försökte stoppa honom och kontaktade polis och ambulans, men hjälpen kom för sent. Både självmordet och direktsändningen startade en debatt om ett folkhälsoproblem – är det så här kommunikation om självmord på nätet ska se ut? När så mycket av psykisk ohälsa diskuteras och bearbetas på nätet, borde inte psykiatri och andra som kan ge professionell hjälp också finnas där?

Den ideella föreningen Mind startade år 2012 en kvällsöppen chat-linje dit människor som bär på självmordstankar och självmordsplaner kan vända sig för att få stöd. Tre år senare öppnades en dygnet runt-öppen linje dit man också kan ringa. En av de som var med från början är Michael Westerlund som forskar på digital kommunikation kring självmord.

– Det visade sig att det fanns ett stort behov, det fyllde ett viktigt tomrum. Under

första året som linjen fanns öppen dygnet runt kom det in 5 000 telefonsamtal, och 12 000 samtal via chatten. Det kan vara en generationsfråga, att unga människor är vana att kommunicera via text. Men det kan också vara mer skyddat att prata om ett så brännande, tabubelagt och stigmatiserande ämne som att ta sitt eget liv via text i en chat, än att ha en röst i örat, säger Michael Westerlund.

Anonym berättelse blir autentisk

Texterna och protokollen från chatsamtalen har nu blivit material i en pilotstudie som sker inom satsningen på digital humanvetenskap. Michael Westerlund är intresserad av vilka teman, berättelser och narrativ som finns i chatsamtalen, och vad de kan berätta om hur det är att vara människa i vår digitala tidsålder.

– När man kan vara helt anonym, som man kan vara på nätet, så innebär det att det man skriver kan vara ännu mer autentiskt. Man vågar berätta mer om sig själv, och texterna blir ännu mer äkta, säger Michael.

Kommunikationen är per se digital, den skulle aldrig ägt rum om det inte hade funnits chatforum på nätet. Den påverkas både av anonymiteten och av tempot på nätet, det finns både en positiv kraft av snabba bekräf-

telser men också en risk för besvikelse om svaren dröjer.

Chans byta kedja mot självmord

Michael Westerlunds pilotstudie kommer att omfatta 1000 chatsamtal, och arbetet börjar under våren 2018. Ett mål med forskningen är att skapa verktyg för att bättre kommunicera med människor som bär på självmordstankar, och därigenom lyckas förhindra självmord.

– Även en självmordshandling vill kommunicera något. Det är den yttersta möjligheten, när all annan kommunikation är avstängd. Men en absolut majoritet av de som tänker på att ta sitt liv är ambivalenta – to be or not to be. Det finns nästan alltid en chans att bryta kedjan mot ett självmord, i synnerhet eftersom självbevarelsestriften är så stark hos människor, säger Michael Westerlund. ■

Bär du på självmordstankar, eller oroar du dig över någon i din närhet? Kontakta självmordslinjen på mind.se eller ring 901 01. Ring alltid 112 i akuta lägen.

Var står Digital humanvetenskap i dag?

Det var ett knepigt uppdrag Uno Fors på Institutionen för data- och systemvetenskap fick av vicerektor Karin Helander: ta reda på om digital humanvetenskap överhuvudtaget finns, och om det finns, vad är det?

TEXT ELSA HELIN | FOTO EVA DALIN

– **DEN FÖRSTA FRÅGAN** vi fick ställa oss var ju vad som är digital humanvetenskap egentligen. Är forskning digital bara för att man jobbar med en dator och med ett program? Eller krävs det att man undersöker hur datorberoende saker påverkar samhället, säger Uno Fors.

Den som skriver in ”digital humanvetenskap” i en sökmotor kan lätt blanda samman begreppet med digitala humaniora. Det är ett begrepp som funnits länge, och innefattar humanistisk forskning som sker med hjälp av digitala verktyg, till exempel språkforskare som använder program som söker av stora mängder text, eller skapandet av digitala forskningsarkiv. Men för att närma sig vad digital humanvetenskap skulle kunna vara sattes en arbetsgrupp samman med representanter från humaniora, samhällsvetenskap och juridik.

– Vi började med att diskutera, filosofera och läsa in oss. Vi vill ju ha det bredare perspektivet, men samtidigt kunna smalna av och sätta gränser för vad vi menar med digital humanvetenskap på Stockholms universitet.

Definitionen av digital humanvetenskap

Den definition som arbetsgruppen till sist landade i är att digital humanvetenskap ”innebär interdisciplinära studier av digitala artefakter och miljöer och deras betydelse för människor och samhällen.” Det betyder att forskningen måste spänna över minst två olika discipliner för att kunna räknas in, ämnet kan inte vara ren juridik eller ren data-

och systemvetenskap.

– Ett exempel på forskningsämne är vad som händer när juridiken automatiseras. P-böter utskrivna av ett system med hjälp av artificiell intelligens till exempel, beslut som fattas av något som inte är en person, en polis eller läkare eller domare. Vad händer om det blir fel, vem ska ställas till svars? Programmeraren? frågar Uno Fors.

Möjligheter som leder till etikfrågor

Det treåriga uppdraget till Uno Fors arbetsgrupp har nu kommit lite längre än halvvägs. Fyra forskningsprojekt finns inom ramarna; två om digitala beslutsprocesser och digital kommunikation om självmord, och två mindre pilotprojekt om interaktionsdesign, som kommunikation och handskrift inom digitala miljöer. Dessutom ordnar arbetsgruppen workshops och ett av höstens profilsseminarier.

Den digitala forskningsmiljön kan ge stora möjligheter i framtiden med tillgång till oändliga mängder data. Man kan bara gissa vilka frågor som skulle kunna få svar ur de enorma databanker som finns om människor och om samhället – vilket parti som vinner nästa val, eller vilket riktigt namn som gömmer sig bakom en pseudonym. Och det kommer att ställas nya etiska frågor till forskarvärlden.

— Jag tror att både bra och dåliga saker kan falla ut av detta. Forskare kommer att kunna ta reda på samband som man aldrig förr kunnat. Men samtidigt, om man sitter på makt kan man också missbruka den, säger Uno Fors. ■

Uno Fors.

Vad har varit höjdpunkten på jobbet under 2017?

TEXT ANNA-KARIN LANDIN
FOTO NIKLAS BJÖRLING

MATTIAS NORDSTRÖM, sektionschef infrastruktur, IT-avdelningen

– Vi har gjort ständiga förbättringar av driften och har nu väldigt hög driftstabilitet. I år har vi hittills bara haft 3 allvarliga incidenter, förra året var det 14 och för 6 år sedan 150.

MIKAEL WETTERCRANTZ, infrastrukturarkitekt, IT-avdelningen

– Det har varit lite av ett mellanår, men en sak som gått bra är nya lärplattformen. Den är inte uttrullad än men upphandlingen är klar.

YLVA ENGSTRÖM, professor och prodekan för Naturvetenskapliga fakulteten

– För mig som forskare är det att jag i tisdags fick veta att jag fick forskningsanslag från Cancerfonden för ett projekt som handlar om reglering av regenerering av tarmepitel.

MICHAEL LUNDHOLM, professor, Nationalekonomiska institutionen

– Jag pratade precis med en kursadministratör om hur bra det är med nya Ladok. Som lärare är det jättebra att snabbt kunna signera.

HELEN ERIKSSON, forskningsingenjör, Sociologiska institutionen

– Inget speciellt har hänt, men det har varit intressanta seminarier och trevliga kollegor, som alltid. Vi har också haft många roliga disputationer under året.

Vägarna till vetenskapliga framsteg

Databaser och kryoelektronmikroskop – olika men ändå lika. I detta nummer tittar vi närmare på några exempel på forskningsinfrastruktur vid Stockholms universitet. Läs också Anders Karlhede och Astri Murens egna ord om vikten av infrastruktur.

ILLUSTRATION MOSTPHOTOS

Forskningsinfrastruktur – utmaningar och möjligheter

Många av de vetenskapliga framstegen är helt beroende av utnyttjande av experimentell apparatur och annan utrustning – forskningsinfrastruktur som med tiden har blivit alltmer avancerad, mångfacetterad och dyrbar. Idag innefattar detta allt från det lokala labbet till databaser och bibliotek, forskningsisbrytare och partikelacceleratorer.

KOSTNADERNA FÖR forskningsinfrastruktur ökar snabbt beroende både på att man inom forskningen utvecklar teknologin, man pressar gränserna för det möjliga vilket är kostsamt, och på att forskningsinfrastruktur blir alltmer viktig inom allt fler områden, som databaser inom humanvetenskap och avbildningstekniker inom medicin. I Sverige utvecklar vi dessutom två stora och mycket dyra infrastrukturerna för materialforskning, synkrotronljuskällan MAX IV och spallationskällan ESS, båda i Lund. Forskningsinfrastrukturfrågan är en av de allra viktigaste forskningspolitiska frågorna de kommande åren, med stora såväl risker som möjligheter. Organisation och

finansiering på olika nivåer, nationellt såväl som regionalt och lokalt, kommer att vara avgörande för utvecklingen.

Större ansvar för lärosätena

Finansieringssituationen har gradvis förändrats och lärosätena har tvingats ta över ett allt större ansvar. Ansvaret för lokal forskningsinfrastruktur, alltså den som används i huvudsak enbart av forskarna på ett lärosäte, ligger sedan länge på lärosätena. Från och med 2018 finansierar Vetenskapsrådet nationell forskningsinfrastruktur till högst 50 procent, så även här måste lärosätena ta på sig ett större finansiellt ansvar. Med

den senare förändringen har följt ett större inflytande för lärosätena över de nationella infrastrukturerna, vilket är positivt och ska utnyttjas för en effektivisering. Samarbetet mellan forskningsuniversiteten i universitetens referensgrupp för forskningsinfrastruktur (URFI) spelar här en viktig roll.

Institutionerna har huvudansvaret

Hur ska då Stockholms universitet finansiera och organisera den forskningsinfrastruktur vi behöver? En grundprincip är att institutionerna har huvudansvaret. Det är inom institutionerna kunskapen om behoven finns och beslut om vilken infrastruktur som ska prioriteras bör fattas där. I Stockholms universitets organisation har institutionerna stor frihet och stort ansvar att planera och budgetera för sin verksamhet, vilket inbegriper ansvaret att finansiera och organisera forskningsinfrastrukturen. Emellertid kan inte hela ansvaret för all forskningsinfrastruktur läggas på institutionerna. Då skulle inte den infrastruktur som krävs bli till.

För särskilt kostsam infrastruktur och för sådan som har en bred användning, täckande flera institutioner, kan medverkan och medfinansiering från områdes- och fakultetsnivå och kanske också från central nivå inom universitetet krävas. Men även i dessa fall ska en betydande del av ansvaret och finansieringen ligga på institutionsnivå. Genom att samfinansiera på olika nivåer kan ett effektivt system skapas för att med den kunskap som

REHWARD samlar databaser som följer människor hela livet

För att kunna studera hur olika händelser i livet påverkar människors hälsa måste man följa dem under en långre tid. Då krävs stora material. REHWARD omfattar fem olika databaser där samma individer följs över tid.

TEXT MADELEINE SALOMON | FOTO VILHELM STOKSTAD

Hugo Westerlund,
Stressforskningsinstitutet.

– De juridiska förutsättningarna för att dela databaserna internationellt är ännu oklara.

Ny dataskyddsförordning

Hugo Westerlund berättar att man nu kommer att arbeta mycket med juridiska frågor, då EU:s nya dataskyddsförordning ska börja tillämpas i Sverige under våren.

– Det betyder att två motsatta intressen ska samsas. Databaserna innehåller känsliga personuppgifter och det ena intresset är att skydda individens integritet, vilket innebär att begränsa tillgången till data. Det andra intresset är allt ska vara öppet så att man kan bedriva forskning. Nu gäller det att hitta juridiska och tekniska lösningar som tillgodoser dessa krockande intressen och som samtidigt följer forskningsetiska riktlinjer inom svensk och europeisk lagstiftning.

Hugo Westerlund tror att REHWARD kommer att utvecklas tack vare att man bygger upp en paraplyorganisation, som bland annat arbetar med juridisk-etiska frågor.

Han menar att det är viktigt att fortsätta det här arbetet i det nya europeiska landskapet.

– Välfärden ser olika ut i olika länder och det går inte alltid att överföra internationell forskning till svenska förhållanden. Sverige har också en framstående position när det gäller forskning som bygger på både intervjuer och registerstudier. Och även om vi ingår i internationella samarbeten så är det viktigt för Sverige att vi har egna forskningsdatabaser. ■

FAKTA

REHWARD består av fem databaser varav SLOSH, Svenska longitudinella studien om sociala förhållanden, arbetsliv och hälsa, samt LNU, Levnadsnivåundersökning, har sin bas på universitetet.

Sweold finns på KI och följer personer som ingått i LNU när de blivit äldre. På KI finns också STODS som bygger på det svenska tvillingregistret och IMAS med registerdata för sjukfrånvaroforskning. Samtliga databaser innehåller longitudinella data och utgör ofta en kombination av intervju- och registeruppgifter.

finns inom institutionerna prioritera mellan olika behov och med det ekonomiska stöd som erbjuds ovanifrån stimulera, och kontrollera, att Stockholms universitet får den infrastruktur universitetet behöver.

Samarbete ett nyckelord

Samarbete är ett nyckelord för forskningsinfrastruktur. Traditionellt har de enskilda forskarna alltför protektionistiskt bevakat sin apparatur. För att ekonomiskt klara de behov som nu finns krävs samarbete, forskningsinfrastrukturer ska vara öppna så att ”alla” kan använda dem. Det är uppenbart att detta är ekonomiskt rationellt men det leder även till nya samarbeten mellan forskare och utvecklar på så sätt forskningen. I Stor-Stockholmsområdet med Uppsala inräknat, med ungefär hälften av Sveriges forskning, finns utomordentliga förutsättningar att skapa regionala samarbeten kring forskningsinfrastruktur. Dessa, liksom samarbetet inom landet i övrigt, ska utvecklas. ■

ANDERS KARLHEDE, *vicerektor för Naturvetenskapliga området*

ASTRI MUREN, *dekan för Samhällsvetenskapliga fakulteten*

(Artikelförfattarna är ansvariga för att koordinera arbetet med forskningsinfrastruktur inom Stockholms universitet.)

HOS REHWARD, Relations, Work and Health across the life-course – A Research Data Infrastructure, ett konsortium som drivs av Stockholms universitet i samarbete med Karolinska Institutet, finns databaser samlade för att forskare i hela landet ska kunna bedriva avancerad forskning kring hälsa och välfärd.

– Fokus ligger på att studera sociala relationer, arbete och hälsa ur ett livsloppsperspektiv, från barndom till ålderdom. Databaserna i konsortiet finns hos olika institutioner, men samordnas för långsiktig finansiering, säger initiativtagaren Hugo Westerlund, professor i epidemiologi och föreståndare för Stressforskningsinstitutet.

REHWARD finansieras till hälften av Vetenskapsrådet och till hälften av de deltagande universitetet.

Gör databaserna tillgängliga

– Vi är en resurs som gör databaserna tillgängliga för forskare. För det kommer det att finnas en tydlig process. Datainsamlingen liksom senare forskningen utförs av olika forskningsgrupper, säger Hugo Westerlund.

Vanligtvis utnyttjas databaserna av epidemiologer, sociologer, och psykologer. Men även ekonomer, demografer och statistiker använder denna typ av data. REHWARD är i första hand avsett för svenska forskare. Dessa arbetar dock ofta i internationella nätverk.

Dataprocessen för att ta fram en tredimensionell bild av molekylen är en stor del av jobbet.

Marta Carroni kylar ner proverna.

-190 °C, så kallt är flytande etan.

Hett intresse för iskalla mikroskop

Vid SciLifeLab finns två instrument som är bland det hetaste inom biologi just nu – kryoelektronmikroskop. Nyss fick tekniken Nobelpris, och kunskapen om cellernas minsta beståndsdelar ökar raskt.

TEXT ANNA-KARIN LANDIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

DET RYKER OM flytande kväve när Marta Carroni förbereder ett prov för kryoelektronmikroskopet. Flytande kväve håller provet kallt, men själva nedfrysningen sker genom att doppa det i flytande etan. På ett ögonblick fryser provet. Det går så snabbt att vattnet inte hinner ordna sig i iskristaller och istället blir som glas, lätt att se igenom.

”En cool metod för att avbilda livets molekyler”, sa Göran K. Hansson vid KVA, när

han presenterade 2017 års Nobelpris i kemi. Elektronmikroskop har funnits i nästan 100 år, men biomolekyler har varit svåra att studera. Problemet är att de normalt finns i vatten. Elektronerna i ett elektronmikroskop färdas i vakuum, och i vakuum försvinner vattnet. Torkningen förändrar molekylerna, och när de sedan träffas av elektroner förstörs de. Den nya tekniken bevarar vattnet och den snabba nedfrysningen hindrar stör-

ande iskristaller. I kombination med bättre elektrondetektorer och utveckling av mjukvara för analys blir det möjligt att studera livets minsta beståndsdelar ner till atomnivå. Hur molekylerna ser ut är grunden för hur de fungerar, och hur de fungerar är grunden till förståelse av liv, celler och sjukdomar.

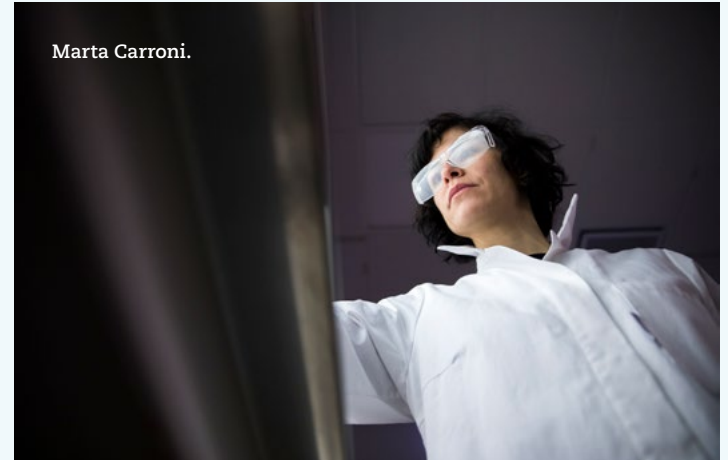
– Om du vet hur en molekyl ser ut så kan du förstå vad den gör. Den här tekniken är oerhört kraftfull, Nobelpriset var väntat och välförtjänt. Vi har redan sett så många häftiga resultat, säger Marta Carroni, tekniskt ansvarig för kryoelektronmikroskopet vid SciLifeLab.

Snabbade upp beräkningar hundra gånger

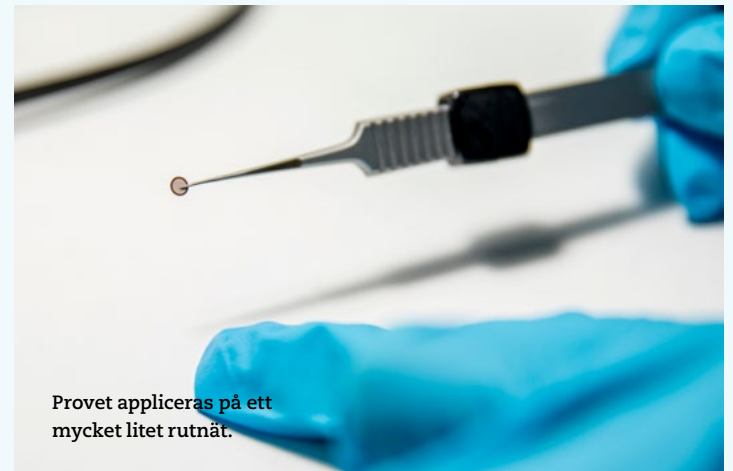
Marta Carroni tar hand om mikroskopet och organiserar schemat. Kryoelektronmikroskopet är en nationell resurs, de används dygnet runt och är fullbokade. Hälften av tiden går till nationella projekt som får ansöka om tid och prioriteras av en vetenskaplig kommitté. Den andra hälften är reserverad för forskare vid Institutionen för biokemi och biofysik (DBB) på Stockholms universitet, som äger mikroskopet.

Kryoelektronmikroskopets hjärta, där provet som ska studeras läggs in för att genomstrålas av elektroner.

Marta Carroni.

Provet appliceras på ett mycket litet rutnät.

”Den nedslagna stämningen förbyttes till eufori. Vi förstod att det var framtiden”

När data har samlats in återstår en stor del av jobbet, matematisk modellering för att få fram en tredimensionell bild av molekylen. Förr kunde beräkningarna ta månader. Erik Lindahl, professor vid DBB, och hans doktorander snabbade upp processen upp till hundra gånger genom att göra beräkningarna på grafikkort. Numera använder alla världens forskargrupper Stockholms universitets sätt att göra beräkningar.

Idén att köpa in kryoelektronmikroskop fick Gunnar von Heijne av en slump. Han är professor vid DBB och numera föreståndare för kryoelektronmikroskopin vid SciLifeLab. Han forskar på membranproteiner, som var svåra att få fram strukturer för. På ett möte i Japan 2013 pratades om en äldre mikroskopiteknik som aldrig riktigt höll vad den hade lovat och deltagarna var modfällna. Men så, vid den sista presentationen, visades kryoelektronmikroskopin.

– Den nedslagna stämningen förbyttes till eufori. Vi förstod att det var framtiden, säger Gunnar von Heijne.

Ett halvår senare kom den riktiga inspirationen att göra slag i saken, trots att Gunnar

von Heijne inte själv är mikroskopist. Under ett gästforskarbesök i New York såg han hur en nobelprisbelönad strukturbiolog försökte övertyga sin rektor om att köpa in ett kryoelektronmikroskop. Väl hemma på SciLifeLab skickade Gunnar von Heijne in en ansökan till Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse. Sedan gick det fort. Ansökan blev beviljad, Familjen Erling-Perssons Stiftelse gick in som medfinansierare, fakulteten rekryterade snabbt personal och leverantören upphandlades. På nyårsafton 2015 rullade två enorma långtradar in till SciLifeLab, lastade med två kryoelektronmikroskop till ett sammanlagt värde av 60 miljoner kronor.

Öppnat nya fönster

I juli förra året började mikroskoperna användas och sedan ett år går de med full fart. Driften finansieras dels av samma finansierare som stod för inköpet och dels av användaravgifter. För personalkostnader står SciLifeLab och Stockholms universitet.

– Mikroskopet har redan gett jättemycket. På bara ett år har forskarna hunnit publicera sju artiklar i fina vetenskapliga tidskrifter,

och många fler är på gång. Det har öppnat nya fönster mot delar av biomolekylvärlden som inte gått studera förut. Nu är det upp till användarna att komma på intressanta projekt, säger Gunnar von Heijne. ■

FAKTA: SCILIFELAB

Ett vetenskapligt center för forskning inom hälsa och miljö. SciLifeLab utvecklar, utnyttjar och tillhandahåller avancerade teknologier och kunnande inom området molekylära biovetenskaper till forskare från hela landet. Centret är ett samarbete mellan Stockholms universitet, Karolinska Institutet, KTH och Uppsala universitet. Den nationella resursen finansieras av statliga medel för att stärka svensk forskning och innovation. Mer information på www.scilifelab.se

Kall långtidslagring ger nya möjligheter till jonstudier

Genom att manipulera kvanttilstånd vid mycket låga temperaturer blir det i forskningsanläggningen DESIREE möjligt att studera materia på helt nya sätt.

TEXT PER LARSSON | FOTO NIKLAS BJÖRLING

Henning Schmidt och Henrik Cederquist under vakuumkantern, anläggningens huvudinstrument.

I KÄLLAREN PÅ AlbaNova finns en världsunik forskningsinfrastruktur. Det rör sig om DESIREE (Double ElectroStatic Ion Ring Experiment), som används för att studera hur enskilda joner i bestämda kvanttilstånd växelverkar med fotoner (ljus) eller med andra partiklar i vakuum. Anläggningens huvudinstrument består av två elektrostatiska lagringsringar för joner som är inneslutna i en vakuumkanter av aluminium, som i sin tur är inneslutna i en vakuumkanter av stål som är 4,6 meter lång, 2,5 meter bred och 0,5 meter hög. För att injicera joner i lagringsringarna används så kallade jonkällor, monterade på högspänningsplattformar, och åtskilliga meter evakuerade jonstrålrör, omgivna av en stor mängd elkablar, datorer och spänningsaggreat.

De två jonlagringsringarna har vardera en omkrets av 8,6 meter och i dessa hålls de accelererade jonstrålarna samman med så kallade jonoptiska element för avböjning och fokusering. Elementen består av metallektroder och man använder sig av elektriska fält för att styra jonerna i sina banor; elektroderna är belagda med guld för att minska risken för störningar av de elektriska fälten.

Extremt bra vakuum

Aluminiumkammaren, ringarna och därmed de joner som cirkulerar i ringarna kyls till 13

Kelvin (-260 °C) med hjälp av så kallade kryogeneratorer, som använder sig av flytande helium. Den låga temperaturen möjliggör ett extremt bra vakuum. Detta skapar i sin tur optimala förhållanden för att undersöka grundläggande fysikaliska frågeställningar, som till exempel hur atomära och molekylära system och kluster uppför sig när de lämnas ostörda i vakuum under lång tid och hur de reagerar på ljus och i kollisioner med andra partiklar. I DESIREE:s extrema vakuum kan fria joner studeras under tidsrymder som är mycket längre än i konventionella jonlagringsanläggningar som nästan alltid körs vid rumstemperatur.

De förhållanden som skapas i DESIREE liknar i mångt och mycket de som råder i det interstellära mediet – mellan stjärnor och galaxer – där densitet, gas-sammansättning (mest H₂) och värmestrålning liknar de i DESIREE.

Världsunik med två lagringsringar

I världen finns enbart två andra anläggningar av delvis liknande slag, en vid Max Planck-institutet i Heidelberg och en vid RIKEN-laboratoriet i Tokyo. Dessa har dock bara varsin enkel jonlagringsring.

– DESIREE är världsunik med sina två lagringsringar – en för positiva och en för negativa joner. Ringarna har en gemensam

sträcka där de båda jonstrålarna färdas tillsammans i samma riktning och vid nära nog samma hastighet. Man kan kontrollera hastighetskillnaden i små steg och studera laddnings- och energiutbyte mellan enskilda par av joner på ett sätt som inte varit möjligt tidigare, säger Henrik Cederquist, som är professor i atomfysik och idag ansvarig för infrastrukturen.

DESIREE har enbart varit i full drift i några år och forskningen varit inriktad på grundläggande atom-, molekyl- och klusterfysik. I en angränsande anläggning, som också tillhör infrastrukturen, har en rad experiment med så kallade fullerener, polycykliska aromatiska kolvättemolekyler (PAH-molekyler) och biomolekyler utförts. Man har här visat att växelverkan med energetiska atomära system leder till unika destruktionsprocesser och att reaktionsprodukterna i sin tur är extremt reaktiva. Sådana och andra experiment vid DESIREE anläggningen kan visa sig vara betydelsefulla för de delar av astrofysiken som relaterar till hur större molekyler bildas och förstörs i olika miljöer i universum, eller för att bättre förstå stjärnors utveckling. DESIREE-projekt kan också vara intressanta i anslutning till atmosfärvetenskaperna då sådana projekt kan öppna nya möjligheter att studera stabiliteten hos till exempel vattenkluster och aerosoler. Kunskap om detta kan i förlängningen få betydelse för att förstå till exempel molnbildning.

– Vid infrastrukturen kan man också studera hur biomolekyler påverkas av strålning i olika former och av växelverkan med enskilda joner, säger professor Henning Schmidt.

Första anslaget till DESIREE kom år 2002 och hittills har cirka 150 miljoner kronor investerats i anläggningen. Anläggningen är till allra största delen utvecklad och byggd av forskare och teknisk personal vid Fysikum.

Långsiktig finansiering

I höst kom besked från Vetenskapsrådet om mer långsiktig finansiering av DESIREE med i runda tal tre miljoner årligen under sju års tid. I det konsortium som nu ska driva DESIREE ingår förutom universitetet även Göteborgs och Malmö universitet, men även forskare från Uppsala universitet, Lunds universitet, KTH och ett antal internationella lärosäten har visat stort intresse för anläggningen.

– DESIREE kan alltså erbjuda goda experimentmöjligheter för forskare både vid Stockholms universitet och från andra lärosäten. Infrastrukturen bidrar även till att attrahera både ledande internationella forskare för kortare besök i samband med experiment och unga lovande forskare för lite längre perioder, säger Henrik Cederquist.

Tiotalet forskare och en rad tekniker jobbar regelbundet med DESIREE som är en av de största experimentella anläggningarna i Fysikums lokaler. Den tekniska kompetensuppbyggnaden i anslutning till DESIREE-utvecklingen kommer nu också väl till nytta för andra experimentella verksamheter, säger Henrik Cederquist. ■

Mer om forskningsinfrastruktur och resurser som finns vid

Stockholms universitet: www.su.se/forskning/forskningsinfrastruktur

Deltagare från Nyhetsbyrån vid Tensta konsthall när hedersdoktor Lilian Thuram var på besök. Luis Gaitan Flores, Ailin Moaf Mirlashari, Sumaya Okasha, Tomas Amanuel och Lilian Thuram.

Avslut för inkluderande projekt

Unga som inte känner igen sig i nyhetsrapporteringen. Utbildningar där de allra flesta studenter har samma bakgrund och erfarenheter. I Tensta är projektet Nyhetsbyrån ett försök att råda bot på båda problemen.

TEXT KARIN TJULIN | FOTO ANETTE GÄRDEKLINT SYLLA

VID ÅRSSKIFTET tar projektet Nyhetsbyrån slut. Sedan 2015 har Tensta konsthall och nätverket Streetgäris tillsammans med Stockholms universitet och Konstfack drivit kursen som riktar sig till unga med intresse för journalistik och konst. Tanken från universitetets sida har varit att uppmärksamma fler på att det finns utbildningar och jobb inom området och uppmuntra till att våga och vilja söka sig till dem.

– Kursen har varit en intressant blandning av konst och journalistik. Vi har arbetat med frågor som Vad är konst? Vad är journalistik? Vad är skillnaden?, berättar kursläraren Eveline Grassman från Institutionen för mediastudier. Under hennes föreläsningar och workshops har deltagarna fördjupat sig i journalistikens grunder, intervjuteknik, källkritik och arbetat tillsammans kring terminens tema.

Nyhetsbyrån har haft olika upplägg varje termin utifrån deltagarnas intressen – radio, film, berättande journalistik, tidning/magasin. Men gemensamt för alla kursomgångar är att deltagarna fått träffa och prata med alla konstnärer som ställer ut på konsthallen. Konstnärsmötet är viktigt, berättar Ailin Moaf Mirlashari som koordinerar projektet på Tensta konsthall.

– Att träffa aktiva konstnärer har väckt något hos deltagarna, säger hon.
– De har fått se att det inte är så svårt.

Konstnärerna är helt vanliga människor, genom att tro på det man gör och satsa går det att bli konstnär.

Projektet lever vidare

Ailin Moaf Mirlashari har kontakt med många av Nyhetsbyråns tidigare deltagare, ett femtiotal ingår också i ett alumninätverk. Efter kursen har flera av deltagarna gått vidare till att jobba som konstnärer, med grafisk design, som journalister eller pluggar vidare inom teater, kläddesign eller media. Många kommer från Västerort, men även från Jakobsberg, Bro, Hallonbergen och Fittja, och innan de medverkade i Nyhetsbyrån hade många av dem inte börjat med studier inom journalistik eller konst.

– Projektet kommer att leva vidare, men initiativet måste komma från deltagarna och deras behov och inte utifrån institutionernas. Institutionerna måste också ta sitt ansvar för att nå en större grupp, säger Ailin Moaf Mirlashari.

Institutionen för mediastudier (IMS) har idéer kring hur erfarenheterna från Nyhetsbyrån kan bidra i arbetet med breddad rekrytering i Tensta, men än är planerna i inledningsskedet, säger Magnus Danielson, studierektor för journalistutbildningen vid IMS.

Nyhetsbyrån har drivits med stöd från Allmänna arvsfonden. ■

68 miljoner från Formas till SU-forskare

FORMAS FORSKARRÅD har beviljat medel i sex utlysningar. Av dessa gick 20 bidrag om sammanlagt 68 miljoner kronor till forskare vid Stockholms universitet.

Årliga öppna utlysningen:

- Forsknings- och utvecklingsprojekt – elva bidrag
- Forsknings- och utvecklingsprojekt till framtidens forskningsledare – fem bidrag
- Mobilitetsstöd till unga forskare – tre bidrag
- Till årliga öppna utlysningen skickades 91 ansökningar in från Stockholms universitet. Av dessa ansökningar beviljades ca 21 procent.

Inom ramen för det Nationella forskningsprogrammet om klimat:

- Kunskap om och för samhällets klimatarbete – ett bidrag
- Totalt beviljat belopp till Stockholms universitet för ovan nämnda 20 bidrag är cirka 68,2 miljoner kronor.

Bidrag beviljades till forskare vid åtta institutioner vid Stockholms universitet. Några institutioner fick flera bidrag. Bland dessa kan nämnas ACES (fem bidrag) och Stockholm Resilience Centre (fyra bidrag).

Universitetet 81:a i världen inom fysiska vetenskaper

STOCKHOLMS UNIVERSITET placeras på plats 81 i 2018 års Times Higher Education världsränkning inom ämnesområdet fysiska vetenskaper (Physical Sciences).

Listan toppas av Princeton University följt av Harvard University och Stanford University. Bland svenska lärosäten kommer Lunds universitet först med placeringen 60 och Stockholms universitet återfinns på tredje plats.

Ämnesrankningen, som presenterades den 27 november, genomförs av Times Higher Education (THE) och använder samma 13 indikatorer som THE har i sin globala universitetsrankning men med särskilt kalibrerade viktningar för att passa respektive område. THE rankar universitet utifrån hur de presterar inom undervisning, forskning, kunskapsöverföring och internationell genomslagskraft.

Utbildningar i arbetsmiljö och säkerhet

UTBILDNINGAR I BRANDSÄKERHET, första hjälpen, hjärt- och lungräddning, arbetsmiljö och säkerhet på lab, utbildningar i KLARA samt krisplanering utförs av Fastighetsavdelningen och Biosäkerhetskommittén. Flera av utbildningarna erbjuds vid allmänna kurstillfällen under både vårterminen och höstterminen. Nu är anmälan öppen för vårterminens utbildningar. Mer information i kalendarier på medarbetarwebben.

Jaime De la Cruz, en av sju forskare vid Stockholms universitet som nyligen tilldelats ERC Starting Grant.

Solen undersöks med 3D-modeller

Hur värms kromosfären, det näst yttersta skiktet av solens atmosfär, upp? Om vi förstår det så kan vi också få en bättre kunskap om varför solens korona blir så het.

TEXT MADELEINE SALOMON | FOTO NIKLAS BJÖRLING

MED EN HELT NY TEKNIK, där observationer kan rekonstrueras genom 3d-modeller, undersöker Jaime De la Cruz, vid Institutionen för astronomi, detta fenomen.

Jaime De la Cruz är en av sju forskare

vid universitetet som har tilldelats det prestigefyllda Starting Grant från europeiska forskningsrådet, European Research Council för sitt projekt "SUNMAG: Understanding magnetic-field-regulated heating and explo-

sive events in the solar chromosphere". Varje forskare får mellan 1,3 till närmare 1,5 miljoner euro i bidrag.

– Bidraget betyder oerhört mycket för min karriär. Nu kan jag sätta ihop en forskningsgrupp med doktorander och forskarasistenter, säger en glad Jaime De la Cruz. Pengarna räcker både till min egen lön och till gruppen under fem år. Förhoppningsvis kan det att jag fått ett så prestigefyllt anslag också ge mig en lektorstjänst på universitetet.

I sin forskning försöker Jaime De la Cruz, mycket förenklat, förstå magnetfälts-reglerad uppvärmning och explosiva händelser i solkromosfären.

– Projektet går ut på att studera hur kromosfären, som är det näst yttersta skiktet av solens atmosfär, värms upp i områden med mycket starka magnetfält.

Frågan har förbryllat forskare inom solfysik under lång tid och hittills har det inte funnits någon bra teknik för att studera denna företeelse.

Jaime De la Cruz har nu utvecklat en teknik som gör det möjligt att rekonstruera observationer genom en 3d-modell. Modellerna innehåller bland annat stratifiering av gastemperatur, densitet, hastigheter och magnetiska vektorfält. På så sätt kan man studera hur kromosfären upphettas i områden med starka magnetfält.

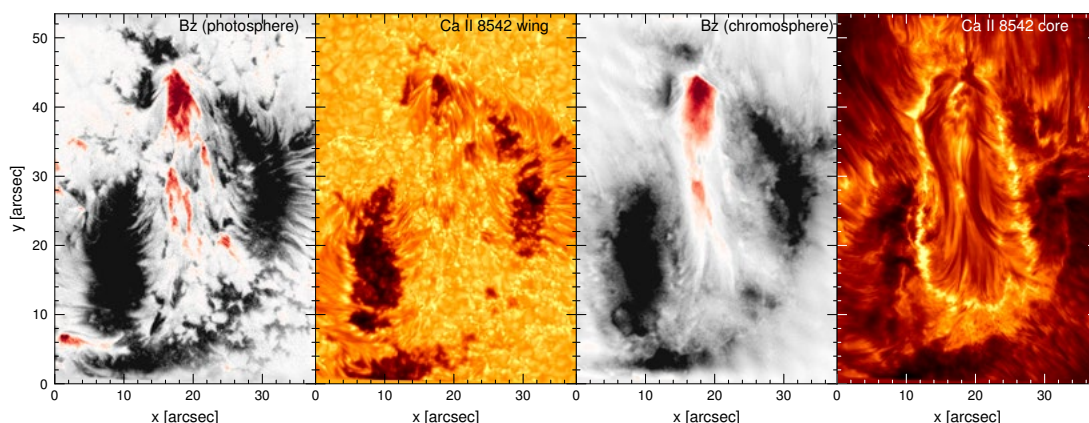
– Genom att undersöka hur kromosfären reglerar energi- och värmeöverföring kan min forskning bidra till en förståelse för hur koronan, solens yttersta atmosfär, kan värmas upp till så höga temperaturer, förklarar Jaime De la Cruz.

– Eftersom solen är vår närmaste granne så påverkar dessa skeenden oss här på jorden. Ett exempel är det vi kallar solstormar, som kan leda till både strömavbrott och störningar i flygtrafiken. Solstormar ligger också bakom Norrskenet. I själva verket är solstormarna explosioner på solens yta.

Jaime De la Cruz förklarar att han i sin forskning närmar sig samma olösta problem som andra tidigare gjort, men med en annan teknik där han konstruerar modeller utifrån observationer av spektroskopiska data. Tekniken kompletterar äldre helt teoretiska tillvägagångssätt.

– För att få anslag måste man studera något som är nytt och som har stor inverkan på det forskningsområde man arbetar inom, säger Jaime De la Cruz. ■

De brandgula bilderna visar observationer av ett solutbrott, avbildade med det svenska solteleskopet SST. Till höger hur utbrottet ser ut i kromosfären och till vänster fotosfären. De grå bilderna visar motsvarande magnetfält som har modellerats från dessa observationer. Magnetfältet pekar mot observatören i röda områden och mot solens yta i gråa områden.

Françoise Sullet Nylander, professor i franska, María Bernal, docent i spanska, Malin Roitman, universitetslektor i franska och Christophe Premat, universitetslektor i franska.

Ordval och ideologi – de studerar politiskt språk

I ett tvärvetenskapligt projektet undersöks det politiska språket i romansktalande länder. En sak står klar: det är skillnad på folk och folk.

TEXT MARIA LEIJONHJELM | FOTO VILHELM STOKSTAD

UNDER SLUTDEBATTEN inför det franska presidentvalet i maj 2017 använde de två kandidaterna olika ord när de talade om "folket". Nationella Frontens Marine le Pens konsekventa benämning var "mes compatriotes" (ung. medpatrioter) medan En Marches Emmanuel Macron sa "mes concitoyens" (ung mina medmedborgare).

– Det är ett tydligt exempel på hur ordval är kopplat till ideologi, säger professor Françoise Sullet-Nylander, professor i franska med språkvetenskaplig inriktning vid romanska och klassiska institutionen vid Stockholms Universitet.

Sedan 2014 leder hon det tvärvetenskapliga projektet "Politisk diskurs i de romansktalande länderna: språkvetenskapliga och samhällsvetenskapliga perspektiv"

– Eftersom alla romanska språk har latin som gemensamt ursprung var vår hypotes att länderna också har ett gemensamt sätt att behandla det politiska språket, säger Françoise Sullet-Nylander.

Genom en diskursanalys av debatter, valkampanjer och andra politiska fora vill projektgruppen komma fram till hur mot-

sättningar och konflikter mellan olika sociala grupper, ideologier och politiska lösningar tar sig språkliga uttryck.

– Samhällsvetare har ett makroperspektiv och utgår från idéer och ideologi, säger Françoise Sullet-Nylander. Lingvister har ett mikroperspektiv och är vana vid att beskriva, snarare än att tolka. Genom ett tvärvetenskapligt samarbete kan våra olika perspektiv berika varandra.

Trovärdighet likställs med karisma

Hittills har forskargruppen arrangerat två internationella symposier på SU med deltagare från Spanien, Frankrike, Portugal, Italien, Rumänien, Belgien, Argentina, Venezuela, Brasilien och Mexiko.

I det första 2014, "Politiska valdebatter i de romansktalande länderna: språkvetenskapliga och samhällsvetenskapliga perspektiv", behandlades bland annat hur politikerns trovärdighet skapas.

– Både i Europa och i Latinamerika finns en tendens att likställa trovärdighet med personlig karisma, säger Christophe Premat, biträdande lektor i franska med

kulturvetenskaplig inriktning.

Symposiet 2016, Politisk diskurs och extrema uttryck i de romansktalande länderna hade den framväxande populismen som fond.

Även om studierna saknade en heltäckande gemensam definition, fanns ändå några genomgående grunddrag för begreppet populism.

- Transkreation – en benägenhet att genom språket överdriva och provocera.
- Teologi – ledaren inger sina anhängare en känsla av gudomlig inkarnation.
- Scenografi – media och offentlighet används för att skapa och förstärka den önskade bilden av ledaren.

Debattkulturer i olika länder

– Det är svårt, givande och roligt att från olika perspektiv komma överens om vad ord och begrepp betyder, säger Christophe Premat. Nästa steg är att gå vidare med gemensamma ämnen och gemensamma frågeställningar.

Workshopen, som planeras till hösten 2018, har identitet och tillhörighet som huvudtema. Till året därpå planeras ett symposium på temat debattkultur i Frankrike, Spanien – och Sverige.

– Vår hypotes är att också Sverige, trots en annan språklig och kulturell bakgrund, är på väg mot ett hetsigare debattklimat och en alltmer personifierad maktstruktur, säger Christophe Premat. ■

NAMN OCH NYTT

Hallå där

Maria Grafström som förenar skönlitteratur med organisationsteori i boken *En berättelse om organisering*.

Maria Grafström är docent i företagsekonomi och forskare vid Stockholms centrum för forskning om offentlig sektor (Score) vid Stockholms universitet. Boken *En berättelse om organisering* är skriven tillsammans med Anna Jonsson, docent vid Ekonomihögskolan, Lunds universitet och forskare vid Score, Oline Stig, skönlitterär författare och Lars Strannegård, professor och rektor för Handelshögskolan i Stockholm.

Hur skriver fyra författare en skönlitterär men teoretisk bok samtidigt?

– Det har varit en annorlunda process. Anna Jonsson, Lars Strannegård och jag är forskare och när vi planerade att skriva en bok i organisationsteori var vi överens om att vi ville testa ett nytt format. Vi är alla intresserade av själva skrivandet och involverade därför en skönlitterär författare, Oline Stig. Tidigt i vårt samarbete skrev Oline den skönlitterära ramberättelsen och i de teoretiska kapitlen återknyter vi sedan till den genom att förklara händelser. När läroböcker ofta utgår från teorierna gör vi tvärtom och bygger bokens struktur utifrån de praktiska exemplen – som i det här fallet alltså är den skönlitterära berättelsen.

Hur går det att blanda skönlitteratur och organisationsteori?

– Det funkade förvånansvärt bra, men det har varit en ganska krävande process. Det har väckt många tankar hos oss forskare kring hur vi skriver. Det skönlitterära ger oss en kompletterande förståelse för vad som händer i en organisation. Där finns mer känslor, drömmar och relationer

än vad vi som forskare vanligtvis fångar. Att utmana det egna skrivandet på det här sättet har gett mersmak.

Rekommenderar du skrivsättet?

– Ja, verkligen. Många använder skönlitteratur i undervisning och forskning, så på det sättet är det inget nytt, men vårt samarbete med en författare har gett en extra dimension. Vi har lärt oss mycket om vårt eget skrivande och förhoppningsvis uppfattas också boken som mer tillgänglig än vad läroböcker tenderar att vara.

Vad handlar boken om?

– Den handlar om tre vänner som startar ett företag tillsammans. De lär känna varandra på en resa och deras gemensamma intresse för mode leder till att de syr upp en kollektion som blir starten på företaget Mess. Berättelsen fokuserar på människorna och deras vardag. Teorikapitlen plockar sedan upp händelser och förstår dem utifrån teman som makt, kultur och ledarskap.

Vem riktar den sig till?

– I första hand till studenter inom organisationsteori. Jag har till exempel använt den i undervisning på Sociologiska institutionen och kollegor på Gotland har använt den inom företagsekonomi. Reaktionerna från studenterna har varit positiva och den skönlitterära berättelsen gör att de känner igen sig i situationerna. Vi hoppas att vårt sätt att skriva gör den tillgänglig och intressant även utanför universiteten, till exempel för personer som jobbar med organisationsfrågor eller har företag. Det är en översiktbok och är tänkt att ge en första ingång till det breda fältet organisationsteori.

ANNA-KARIN LANDIN

FOTO GUSTAF HUGELIUS

Forskning om arktisk permafrost finansieras inom Horizon 2020

HUR PÅVERKAR klimatförändringarna den arktiska kustmiljön? Och hur kan förändringarna mötas av befolkningen som lever där? Det är några av frågeställningarna som kommer att undersökas i projektet Nunataryuk, som beviljas finansiering inom EU-programmet Horizon 2020.

– I breda termer ska Nunataryuk studera den arktiska kusten och effekter av miljöförändringar. Vi studerar effekterna både för naturmiljön och för människorna som lever där, säger Gustaf Hugelius, universitetslektor vid Institutionen för naturgeografi och berättar att ordet Nunataryuk fritt översatt betyder "land till hav" på inuialuktun, ett inuitspråk från nordvästra Kanada.

Tillsammans med Örjan Gustafsson, professor vid Institutionen för miljövetenskap och analytisk kemi, är han ansvarig forskare för Nunataryuk vid Stockholms universitet.

Programmet Horizon 2020 fördelar cirka 80 miljarder euro till forskning och innovation under sjuårsperioden 2014–2020. Projektet Nunataryuk beviljas en finansiering för en femårsperiod.

Ny bok om alternativa fakta

FINNS DET ALTERNATIVA FAKTA? Är kunskap en social konstruktion? Kan något vara sant för mig men inte för dig, eller är sanning något objektivt? Åsa Wikforss, professor i teoretisk filosofi, vid

Filosofiska institutionen, undersöker det omdiskuterade fenomenet fakta- och kunskapsresistens från ett filosofiskt perspektiv i boken *Alternativa fakta, om kunskapen och dess fiender*.

Raoul Wallenbergpriset till Mariet Ghadimi

FOTO EVA DALIN

VINNARE av Raoul Wallenbergpriset 2017 är Mariet Ghadimi, grundare av Tjevers Rätt i Samhället (TRIS). Mariet får Raoul Wallenbergpriset för sitt engagemang och sin förmåga att få med sig andra mot

hedersrelaterat våld och förtryck av unga kvinnor och män. Mariet Ghadimi är även doktorand och undervisar vid Institutionen för socialt arbete.

2018 års vinnare av Stockholmspriset i kriminologi

THE STOCKHOLM PRIZE in Criminology är världens största och mest prestigefyllda pris inom området kriminologi. Priset har delats ut sedan 2006 och går till den, eller dem, som gjort framstående prestationer inom kriminologisk forskning eller som praktiskt tillämpat sådan för att minska brottsligheten och främja de mänskliga rättigheterna. 2018 går utmärkelsen till professor Herman Goldstein för hans globala påverkan i att effektivisera och förbättra polisens arbete. Prissumman är en miljon kronor.

Åtta forskningsanslag från Cancerfonden

CANCERFONDENS forskningsnämnd har beslutat vilka forskare som får anslag under nästa år. 454 miljoner kronor går till 502 forskningsprojekt, planeringsgrupper och forskarmånader för kliniskt verksamma. Forskare vid Stockholms universitet har beviljats åtta treåriga projekt.

Vid Institutionen för molekylär biove-

Medel till kommunikationsprojekt

I SYFTE ATT ÖKA kunskapen om forskning samt för att stärka humanioras och samhällsvetenskaps ställning fattade Riksbankens Jubileumsfond 2017 beslut om att under tre år stödja kommunikationsprojekt. Två bidrag gick till forskare vid Stockholms universitet. Michele Micheletti, Statsvetenskapliga institutionen, får 450 000 kr för projektet "Fest-i-Val: Ungdomars förståelse och relation till valåret 2018". Meike Wagner, Institutionen för kultur och estetik, får 450 000 kr för projektet "Förmodernitet på scen: Rousseaus teater".

Stöd från Forte till gästforskare

FINANSIÄREN FORTE har beviljat finansiering till 21 ansökningar inom utlysningen för internationella bidrag. Fyra bidrag går till Stockholms universitet, till Marta Szebehely, Gunlög Sundberg, Sten-Åke Stenberg och Arvid Lindh.

Stödet gäller gästforskarbidrag för inresande och utresande forskare, samt bidrag för internationella konferenser.

Ny bok om att utveckla kunskaper om undervisning

KARIM HAMZA vid Institutionen för matematikämnet och naturvetenskapsämnenas didaktik är redaktör för den nyutkomna boken *Undersöka och utveckla undervisning*. Boken ger exempel på hur praktik, beprövad erfarenhet och forskning tillsammans kan bidra till utveckling av både undervisningspraktiken och det didaktiska kunskapsfältet. Från Stockholms universitet medverkar även Lisa Björklund Boistrup, Thomas Krigsman, Iann Lundegård, Anna-Karin Nordin, Ola Palm och Malin Tväråna.

Bok om skrivandes rytmer

PROFESSOR HELENA WULFF, Socialantropologiska institutionen, har skrivit den nya boken *Rhythms of Writing. An Anthropology of Irish Literature* som ges ut av Bloomsbury. "Det här är den första antropologiska studien om författare, skrivande och samtida litterär kultur", skriver förlaget om boken.

I korthet

ISABELLE STÅHL, doktorand vid Institutionen för kultur och estetik, får 2017 års Sommarpris för debutromanen "Just nu är jag här".

LAURA ALVAREZ LOPÉZ utses till prefekt och Fanny Forsberg Lundell till ställföreträdande prefekt vid Romanska och klassiska institutionen.

YLVA ENGSTRÖM, professor vid Institutionen för molekylär biovetenskap, Wenner-Grens institut, utses till Stockholms universitets integrationsdirektör vid SciLifeLab.

MATS NILSSON, professor vid Institutionen för biokemi och biofysik, föreslås utses till Stockholms universitets vetenskapliga direktör vid SciLifeLab.

SVANTE BJÖRCK, gästprofessor vid Institutionen för geologiska vetenskaper, utnämns till Fellow of the American Association for the Advancement of Science (AAAS).

HÅKAN FORSELL, professor vid Historiska institutionen, är ny innehavare av Dag Hammarskjölds gästprofessur vid Humboldt-universitetets Nordeuropa-institut i Berlin.

LOVE EKENBERG, professor hos Institutionen för data- och systemvetenskap vid Stockholms universitet, tilldelas priset Learning Ladder Prize 2017.

GUSTAV NILSSONNE, forskare vid Stressforskningsinstitutet, har utsetts till European Open Data Champion av SPARC Europe.

KARIM HAMZA OCH SUSANNE KJÄLLANDER beviljas forskningsmedel från Skolforskningsinstitutet över en period på tre år.

GUSTAF ARRHENIUS, professor vid Filosofiska institutionen, har beviljats 40,9 miljoner kronor i anslag av Riksbankens Jubileumsfond för programmet "Klimatetik och framtida generationer".

BEATRICE CRONA, Stockholm Resilience Centre, har antagits som Fellow vid Kungliga Vetenskapsakademins nya forskningsinstitut SIGHT (Swedish Institute for Global Health Transformation).

BENGT G. KARLSSON, professor vid Socialantropologiska institutionen, har fått medel från The Seed Box för forskningsprojektet "Assam Tea, Kenya: The Travel of Seeds, Clones and Science Between India and Kenya".

Läs mer på su.se/medarbetare

Min arbetsplats: Biblioteket

GABRIEL MUNCK är bokbindare på Stockholms universitetsbibliotek. Yrkesvalet grundar sig för honom i ett intresse för böcker och litteratur. Förut fanns tre bokbindare vid biblioteket, nu är Gabriel den enda.

UR HÖGTALARNA i verkstaden ljuder ofta klassisk musik. Just idag P2.

TEJP – "ett universellt biblioteksproblem", enligt Gabriel. "Säkert tyckte någon att de gjorde en jättebra lagning, men tejp sabbar alltid. Men det är ett krig som jag känner att jag har förlorat."

PRESSAR används i flera steg i bokbindningsprocessen. Först pressas bladen i minst ett dygn för att få ut all luft. Sedan häftas boken, ryggen limmas, pärmar fästs och den pressas igen. I verkstaden finns fem pressar varav den äldsta är från förra sekelskiftet.

ÅLDERN på böckerna som ska lagas är mest tidigt 1900-tal, men kan även vara nyare eller flera hundra år gamla. På riktiga rariteter undviker en bokbindare att göra stora ingrepp, istället väljs skyddsåtgärder som till exempel skyddande förvaring.

KLOT kallas tyget. Det används framför allt till ryggar, men hela band kan vara av tyg.

TRASIGA BÖCKER från magasinet åtgärdas när de beställs. "Det kan ta 30 år innan någon beställer upp en bok. Den står där länge utan att läsas och plötsligt är den jätteviktig för någons forskning", säger Gabriel.

LAGNINGAR av ryggar är vanligast. "Många böcker är ganska trasiga när de kommer in, det är lite av en fröjd att kunna laga dem. Det är det som är det roliga med jobbet, att något som verkar hopplöst kan bli helt", säger Gabriel.

FALS BEN är en bokbindares viktigaste verktyg. Det har många användningsområden. Platta till, peta och jämna ut. Verktyget är gjort av ben och finns i olika storlekar.

Ny granskningsfunktion för bättre sökresultat på universitetets webbplatser

I OKTOBER INFÖRDES en funktion i universitetets webbpubliceringssystem, Polopoly, med vilken webbredaktörer blir uppmärksammade på artiklar som inte granskats eller uppdaterats på 1,5 år. Att innehåll på universitetets webbplatser regelbundet granskas, uppdateras eller avpubliceras är centralt för att besökare ska få upp relevant och aktuellt innehåll när de

söker på webben.

Sedan funktionen infördes i början av oktober har över 10 000 artiklar avpublicerats men det är viktigt att webbredaktörer även fortsättningsvis får tillräckligt med tid att regelbundet gå igenom sitt innehåll för att bibehålla en hög informationskvalitet på webben.

JAN LÖF

Riksrevisionen granskar lärosätens sparande

STATLIGA UNIVERSITET och högskolor har sparat ihop över tolv miljarder kronor i oförbrukade anslag och andra överskott. Riksrevisionen konstaterar att detta är ineffektivt resursutnyttjande och efterlyser tydligare styrning från regeringens sida.

– Granskningen visar att lärosätena har haft svårt att omsätta höjda anslag i forskning och utbildning. Sedan 2007 har de fått ökade intäkter med närmare 20 miljarder kronor, men nästan 40 procent ligger

kvar som sparade medel. Det kan ur ett statsfinansiellt perspektiv inte anses vara ett effektivt resursutnyttjande, säger riksrevisor Helena Lindberg, i ett pressmeddelande från Riksrevisionen.

De statliga universiteten och högskolorna rekommenderas att utveckla uppföljningen av myndighetskapitalet, och på ett bättre sätt tydliggöra hur stor del av pengarna som är fria och hur stor del som är öronmärkta för kommande verksamhet.

► **Gör din röst hörd! Skriv ett inlägg till Universitetsnytt, per.larsson@su.se**

Ökat fokus på Latinamerika

INOM RAMEN FÖR sitt internationaliseringsarbete besöker Stockholms universitet olika regioner för att skapa nya kontakter, och förstärka befintliga.

Under 2017 har en arbetsgrupp tagit fram en studie om Latinamerika, som presenterades för ledningen i juni 2017. Den ger underlag för beslut om hur universitetet kan utveckla sina relationer med regionen inom forskning, utbildning och samverkan inklusive rekrytering. Studien ger en överblick av universitet i Latinamerika, och av vilka samarbetsprojekt som Sverige och Stockholms universitet har i regionen.

En förkortad version av studien finns nu tillgänglig att läsa på Medarbetarwebben su.se/internationalisering. Den 15:e januari är universitetets medarbetare välkomna till ett informationsmöte på Latinamerikainstitutet om studien och universitetets planer för aktiviteter i regionen under 2018. Mötet blir även ett tillfälle att samla Latinamerikaintresserade medarbetare, och för att skapa en överblick över olika initiativ, projekt och utbyten. Anmäl dig på Medarbetarwebben.

Kontakt angående studien: Maria Wikse, internationell samordnare vid Avdelningen för forskningsstöd.

HELENE KOMLOS GRILL

God jul & gott nytt år!

Season's Greetings!

**Stockholms
universitet**

► **Universitetets julkort finns för nedladdning i Mediabanken på su.se**

IN ENGLISH

PHOTOS EVA DALIN, ANNA-KARIN LANDIN

► SU.SE/ENGLISH/NEWS ► REDAKTION@SU.SE

A simple strategy

SOLVE PROBLEMS, make use of opportunities and focus on what is important – these have been my guiding principles during my time as Deputy Vice-Chancellor and Dean. Care for what works well can also be added to the strategy. The importance of the latter is underrated. Discussions and plans usually focus on what new thing needs to be done, and it is easy to forget that what works and is important must also be cared for – preferably to become even better. It is a general problem in society that too little focus is placed on the quality of what is being done; likewise, the effective, impartial public administration that we have almost taken for granted in Sweden is under threat today, and essential public services such as police, health care and schools have significant quality issues.

I cannot imagine anyone arguing against focusing on what is important, and yet there are many things that draw our attention away from this. Some of them are self-inflicted within the universities, while others are decrees from outside. It should be obvious that education and research are what matters most within a university, and yet we put a great deal of effort into things that hardly benefit these core activities. What about collaboration, someone might object, should we not also engage in collaboration with the non-academic community? Yes, of course, but collaboration is not a primary task; it is dependent on, and a result of, education and research – a prominent research university with extensive education should have, and does have, extensive collaboration of great importance to general society.

One problem today is the excessive belief in general control systems to ensure that operations do what they are supposed to do. Such an approach is particularly unsuitable for universities, where a trust-based system is more appropriate. Freedom with responsibility should

apply. Another problem involves assignments to universities concerning important but difficult-to-solve problems that often originate outside the universities. Such assignments lead to a bureaucracy that is a burden to the organisation and a benefit to few. Better then to focus on what is important, make use of opportunities and solve problems.

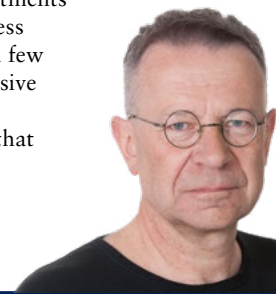
How, then, should we approach the growing demands that put pressure on heads of departments and other managers? A necessary part of the solution is a well-functioning support operation that effectively eases the burden on the core operations and is responsive to their needs. This support operation includes the central administration as well as the very important local support operations within the departments.

The demands placed on a manager are greater in a trust-based system than in a control-based system. Ensuring that one has good subordinate managers is probably the most important duty of a superordinate manager. In this respect, I have succeeded as Dean of the Faculty of Science – but without really making an effort. The heads of departments are among our faculty's greatest strengths, and the ones we have are primarily a result of the prevailing positive culture. In most cases, the heads of departments have been found through a collegial process almost without my involvement; only in a few important exceptions have I played a decisive role. Speak of solving problems.

With this, I say thank you, and I hope that the positive culture will prevail.

ANDERS KARLHEDE, Deputy Vice-Chancellor

► anders.karlhede@su.se

Zero tolerance for sexual harassment

WE HAVE TO have zero tolerance for sexual harassment – and when employees or students are the target we need to act immediately. That's the response from Astrid Söderbergh Widding to the University Call to Action #Akademiuppropet.

2400 academics published the #Akademiuppropet in Svenska Dagbladet on 24th November. It gave numerous examples of sexual harassment and assault within higher education. #Akademiuppropet stresses that these kinds of incidents must not be allowed to go on in the academic world and demands that the country's educational institutions take action.

Stockholm University's Vice-Chancellor, Astrid Söderbergh Widding says that this #Akademiuppropet is important and urgently needed and that the university must take it with the utmost seriousness. Everywhere that there are relationships with power differentials is a possible trouble zone – and higher education isn't immune.

"The #Akademiuppropet breaks the culture of silence, and it is high time. We have good procedures in place, but the harassment has to be reported. For this to

happen we need good, sensitive leadership and an even stronger, more open dialogue about the problem on every level within the university. Zero tolerance is the keyword!"

In a blog post on 14 November, the vice-chancellor wrote about #metoo and other movements against sexual harassment along with the need for action and good leadership.

In a response to the #Akademiuppropet the university's Director of Human Resources Marie Högström said that it was important to shine a spotlight on unhealthy cultures where sexual harassment can occur.

"We must be proactive. Stopping unacceptable behavior in general requires sensitive and brave managers. These managers create secure and open environments where employees feel comfortable and can grow," says Marie Högström.

Stockholm University has the responsibility to investigate sexual harassment, both as an educational institution and an employer. If sexual harassment should occur, it also takes action to prevent future incidents.

The university works to prevent sexual harassment. The deans and unit supervisors are responsible for issues of workplace

environment, discrimination and equal treatment. This means that they are responsible for pre-empting sexual harassment and ensuring that there are functioning procedures for how incidents of sexual harassment are handled. The university has produced a brochure about sexual harassment and abusive behavior aimed at students and employees that describes the university's responsibilities. The brochure includes information and resources for anyone who feels that they have been targeted.

PER LARSSON

#AKADEMIUPPROPET

If you want to report sexual harassment, contact your manager or the Human Resources Office. For advice and support, contact your trade union or the University's provider of occupational health care.

The first courses are now starting in the new learning platform Athena

THE UNIVERSITY'S NEW learning platform, Athena, is now in place, and planning has begun for a gradual transition from Mondo. A number of pilot courses will start in January in order to prepare for the big transition in the best way possible. With modern tools for effective interaction and communication, as well as support for various pedagogical methods, Athena will allow for many new ways of teaching.

"Athena gives teachers new opportunities to plan, conduct and follow up their courses," says Marika Frank, who is a usability specialist working on the implementation of the new learning platform.

"For example, it is easy to create a clearer course structure and work on intended learning outcomes and assessment matrices. There are built-in tools for text, audio and video for effective interaction and communication between students, as well as between teachers and students. Students can work together on shared documents, and the platform is also available as an app, which provides greater opportunities for flexible work," says Marika Frank.

Pilot tests will begin in spring 2018, when a small number of teachers will use Athena as support in various types of courses. Pilot courses are planned at a number of

departments, including the Department of Mathematics and Science Education (MND), the Department of Humanities and Social Sciences Education (HSD), the Department of Zoology and the Department of Media Studies.

The Department of Education (IPD), with the Centre for University Teacher Education (CeUL), will also participate in the pilot and produce examples of various pedagogical working methods for supporting and inspiring teachers to utilise Athena's full potential.

The experience gathered during the test period will then inform the continued implementation. The process for a department starting to use Athena will be prepared in good time, with training at different stages for everyone who will use the system. The same goes for the process of transferring course materials from Mondo.

The planning is focused on providing the departments that currently use Mondo with help and support to switch to Athena in order to allow for Mondo discontinuation. Departments and teachers currently using systems other than Mondo will eventually also be able to use Athena.

MIA SÖDERBÄRJ

Initiative on integration and migration on new webpage

INTEGRATION AND MIGRATION are strong areas of education and research at Stockholm University. As commissioned by the Vice-Chancellor, work is in progress during 2017 and 2018 to make current projects and initiatives more visible. Johanna Hargö has been the new collaboration coordinator for the work on integration and migration since January. In the spring, she conducted a survey among departments and administrative units. Work on compiling the results is in progress, but a sample is available at su.se/integration.

"It feels great to be able to demonstrate a first compilation of the amazing work being done at the University in these issues," says Johanna Hargö. "The webpage is still far from complete, but it is an important first step in highlighting this work. We hope that the page will become a living document that is filled in and developed in close collaboration with academia."

Do you work with these issues and want to highlight your initiatives? Does your department engage in research or education on migration and integration? Please feel free to contact Johanna Hargö: johanna.hargo@su.se

KARIN WALFORD

Who does not believe in science?

SCIENCE DENIAL is an important topic for academia. Are we witnessing the death of experts, when all the information is just a few clicks away, or is the need for scientific knowledge greater than ever?

The "Communication Dialogues" took place on 17 November, and the first conversation in the series was about who does not believe in science, how science denial is organised and how researchers can navigate to defend their place in the debate. The panel included Mikael Karlsson from KTH and Michael Gilek from Södertörn University, who recently published a study on science denial and its mechanisms. Åsa Wikfors, philosopher, and Ludvig Beckman, political scientist from Stockholm University, were also on the panel.

In the United States, four out of ten people believe that the Earth was created as descri-

bed in Genesis. About as many do not believe that the climate is changing due to human activity. Alternative facts is the word of the day. People no longer turn to science as a source of information.

"It is very problematic when confidence dips in a society. This trend has been going on for a long time in several countries and has several causes. Even the role of experts is a part of the explanation, when researchers say different things, change their minds or are proven wrong. As researchers, we know that we are not 100 per cent certain, but for the general public that is not scientifically trained, it is difficult to know what is going on," said Mikael Karlsson.

An audience member asked how we can discuss facts without being absolutely certain, when every researcher knows that there is always hesitation and doubt.

"There is still a spectrum between talking about what the weather will be like next summer or saying that there is a table here, but the fact that we cannot be certain does not mean that there are no truths. There can be truths even if we are not aware of them, but when we are uncertain, we should not say that we are completely sure," said Åsa Wikfors

Resistance to facts is not only a problem for science, but also for the media, whose reports are often exaggerated and sometimes intended to scare the public. Moreover, science denial must be understood as a political movement, organised by interests that have something to gain from the public questioning climate action. Ideological convictions can be even stronger than scientific training.

"What matters most is not whether or not people know much about science. If you have a strong ideological conviction, you will use your scientific knowledge to make it fit into your ideological beliefs. However, there is research to suggest that scientific curiosity has a greater impact on combating resistance to facts," said Ludvig Beckman.

The panel discussed what countermeasures researchers can use in order to strengthen the confidence in facts in society. One way is to be open with our norms and our doubts, and not pretend to be an expert in a field other than our own. Another is to refuse to participate in debates with, for example, climate deniers, in order not to add to the perception that there are two sides with equally strong arguments. Ultimately, however, it is a matter of creating a dialogue based on trust.

"There are no quick solutions. Both facts and experts are important parts of the democratic conversation," said Michael Gilek.

The next conversation in the series will take place in February 2018, but the topic has not yet been decided.

ELSA HELIN

Ludvig Beckman, Åsa Wikfors,
Michael Gilek and Mikael Karlsson.

Krönika

FOTO NIKLAS BJÖRLING

Klara Bolander Laksov

Klara Bolander Laksov är universitetslektor och föreståndare för Centrum för Universitetslärarutbildning. Hennes forskning fokuserar på villkor för högskolepedagogisk utveckling, med betoning på relationen mellan pedagogiskt ledarskap, undervisningsinsatser och studenters lärande. Hennes drivkraft är ett stort intresse för pedagogisk utveckling.

Sätt forskarblicken på din undervisning

"VARFÖR SKA MAN BEHÖVA gå en kurs i högskolepedagogik? Jag har ju hållit på med undervisning i över tjugo år!" Frågan har jag stött på från erfarna lärare otaliga gånger sedan kravet på högskolepedagogisk utbildning infördes 2005.

Jag håller med om att kurskravet kan ifrågasättas. I de bästa av världar skulle naturligtvis alla lärare kontinuerligt reflektera över, diskutera och utveckla sin undervisning. Men min erfarenhet är helt krasst att man ofta inte gör det. Det gäller både mig själv och andra. Om man håller en kurs för tredje eller fjärde gången är det inte alls omöjligt att man gör om samma föreläsning, samma aktivitet eller delar ut samma uppgift som förra gången. Detta utan att ordentligt ta reda på vad som fungerade bra och vad som fungerade mindre bra i kursen. Av bekvämlighet och brist på tid håller vi helt enkelt gärna fast vid gamla rutiner, det trygga, det som vi gjort förut – även om vi inte vet om det egentligen fyller sitt syfte på bästa sätt. På detta sätt bidrar vi alla till att konservera gamla mönster och rutiner kring undervisning istället för att öppna för nya idéer och perspektiv och pröva nytt.

Anledningen till att universitetet har kravet att undervisande lärare ska ha genomgått högskolepedagogisk utbildning är naturligtvis inte att göra det redan stressiga livet som lärare ännu mer stressigt. Internationellt men också nationellt, genom student- och personalorganisationer, finns en uttalad önskan om att universitetslärare är professionella inte bara i sin roll som forskare, utan också som lärare. Denna professionalitet har uttryckts i termer av vad vi i Sverige har kommit att kalla Akademiskt lärarskap, ett vetenskapligt förhållningssätt till sin roll som lärare.

En gemensam syn på vad detta innebär håller på att växa fram. I korthet kan man säga att det handlar om att:

- Regelbundet dokumentera, reflektera över och utveckla den egna undervisningsinsatsen i relation till vad kollegor gör och till högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk forskning.

» Om man håller en kurs för tredje eller fjärde gången är det inte alls omöjligt att man gör om samma föreläsning, samma aktivitet eller delar ut samma uppgift som förra gången.

- Kontinuerligt delta i kompetensutvecklande aktiviteter, till exempel kurser, seminarier, workshops och lärarkonferenser som har möjlighet att skapa nätverk, ge nya perspektiv och utmana föreställningar om undervisning och lärande.
- Förankra utbildningsaktiviteter som antagning, planering, undervisningsformer och examinationsformer, i forskning om dessa processer.
- Delta i och bidra till diskussioner som berör undervisningen och dess förutsättningar på institutionsnivå och eventuellt även nationellt och internationellt.

Att gå en högskolepedagogisk kurs kan med andra ord ge förutsättningar att arbeta med sitt akademiska lärarskap, men för att det ska genomsyra kulturen behöver det tydligt efterfrågas av universitetet vid anställnings- och befordringsärenden. Genom att anta utmaningen och sätta forskarblicken på undervisningen och bli akademiska i vårt lärarskap, tror jag dessutom att vi kan bidra till att inte bara studenterna, utan även vi själva, och våra kollegor ser undervisningen som mer kreativ, inspirerande och utvecklande.

KLARA BOLANDER LAKSOV